ΕΒΔΟΜΑΣ

Ἔτος Α' 1884 — ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ — 15 Ἀπριλίου ἀριθ. 7

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΥ ΔΕΣΕΥ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ

ἐν Σουδάν.

—

Ὁ Μωχαμὲτ Σαΐδ, ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, υἱὸς δὲ καὶ τρίτος διάδοχος τοῦ Μεχμὲτ - Ἀλῆ, μοὶ παρεχώρησε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1854 τὸ δικαίωμα τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1856, διεθνὴς ἐπιτροπὴ μηχανικῶν ὥρισε τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου παραδεχθεῖσα γραμμὴν εὐθεῖαν ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σουέζ, ὑπέδειξε δὲ τὰς ἐπὶ τόπου ἀναγκαίας μελέτας πρὶν ἢ γίνῃ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν. Ἔκτοτε ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἐφάνη δυσμενῶς ἔχουσα πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐνέργειαι ἐγένοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅπως μεταβληθῇ ἡ σειρὰ τῆς διαδοχῆς, τοῦ Μωχαμὲτ-Σαΐδ χαρακτηρισθέντος ὡς πάσχοντος τὰς φρένας. Ὁ ἡγεμὼν κρυφίως πληροφορηθεὶς περὶ τῶν ῥαδιουργιῶν τούτων καὶ θέλων ν' ἀπαλλαγῇ τῶν ἐνοχλήσεων τῶν Ἄγγλων πρακτόρων, μοὶ προέτεινε νὰ ἀναχωρήσω μετ' αὐτοῦ εἰς Σουδάν. Ἐπεθύμει ν' ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν ἐκείνην τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς πενίας, ἥτις ἐπεβάρυνεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν κατακτήσεων καὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ.

Στολίσκος δέκα ἀτμοπλοίων ἡτοιμάσθη ἐντὸς μικροῦ διὰ τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα, τοὺς ὑπουργούς του, τὸ ἐπιτελεῖόν του, δύω τάγματα πεζικοῦ καὶ τινα πυροβόλα. Ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσω μετὰ τὸν ἀπόπλουν τοῦ στολίσκου καὶ νὰ συναντήσω τὸν ἀντιβασιλέα εἰς Σιούτ.

Τὴν 26 Νοεμβρίου, τὸ ἀτμόπλοιόν μου ἠγκυροβόλει ἔτι εἰς Βουλάκ. Περὶ τὸ μεσονύκτιον εἶχον κλεισθῆ ἐντὸς δωματίου, κειμένου ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὅτε καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμαζόμην νὰ κατακλιθῶ, κηρίον ἀνημμένον μετέδωκεν αἴφνης τὸ πῦρ εἰς τὸ παραπέτασμα τῆς κλίνης μου, ἐγὼ δὲ περιεβλήθην ἐν ἀκαρεῖ ὑπὸ τῶν φλογῶν. Προσεπάθησα νὰ τὰς κατασβέσω μὴ δυνηθεὶς ν' ἀνοίξω εὐθὺς τὴν θύραν, ἧς ὁ μοχλὸς ἦτο ἐσκωριασμένος· μετὰ τοὺς σφοδροὺς πόνους οὓς μ' ἐπροξένησαν τὰ πρῶτα καύματα, ἠσθάνθην ἀνακούφισίν τινα, ἀλλὰ σκεφθεὶς ὅτι αὕτη προήρχετο ἐκ τῆς ἀσφυξίας, ἣν μοὶ ἐπέφερεν ὁ καπνός, κατώρθωσα, καταβάλλων ὅλας τὰς δυνάμεις μου, νὰ ἀνοίξω βιαίως τὴν θύραν. Ὥρμησα ἐπὶ τοῦ καταστρώματος διατάττων τὸν πλοίαρχον νὰ διακόψῃ πᾶσαν μετὰ τῆς ξηρᾶς συγκοινωνίαν καὶ νὰ ἀποπλεύσῃ παραυτα. Μέρος τοῦ σώματός μου ἦτο μία πληγή, εἰς τὰς κνήμας μου δὲ ὑπῆρχον τραύματα δευτέρου βαθμοῦ. Μετηνέχθην ἐπὶ κλίνης καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ ἀντικατέστησα τὸ δέρμα μου δι' ἐπιθέσεων βάμβακος, ἐπέχεον συνεχῶς ἐπὶ τῶν κεκαυμένων μερῶν τὸ εὐεργετικὸν τοῦ Νείλου ὕδωρ. Χάρις εἰς τὰς περιποιήσεις καὶ εἰς τὴν συναναστροφὴν τῶν συνεπιβατῶν μου, τοῦ δόκτορος Ἀββάτε ἰατροῦ τῆς οἰκογενείας τῆς Α. Υ., τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Μοτὲτ - Βέη καὶ τοῦ γραμματέως καὶ διερμηνέως μου Βερνόνη, δὲν προσεβλήθην ὑπὸ πυρετοῦ. Ἀλλ' ὅτε κατὰ τὴν εἰς Σιοὺτ ἄφιξίν μου, ὁ ἀντιβασιλεὺς μὲ ἐπεσκέφθη, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐγερθῶ. Τῷ εἶπον ὅτι τὸ συμβάν μοι ἀτύχημα ἦτο καλὸς οἰωνὸς διὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς περιηγήσεως, καθόσον δι' αὐτοῦ εἴχομεν ἀποτίσει τὸν ὀφειλόμενον φόρον εἰς τὴν κακὴν τύχην.

Συνωμιλήσαμεν διὰ μακρῶν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα ἤλπιζεν ἐκ τῆς μεμακρυσμένης ἐκδρομῆς του. Ἐπεθύμει νὰ καταργήσῃ τὴν δουλείαν εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἀφρικῆς καὶ νὰ προπαρασκευάσῃ ἐν Αἰθιοπίᾳ ἐμπορικὴν πρόσοδον ἐπωφελῆ εἰς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ, ἐπεθύμει ν' ἀναδείξῃ ἑαυτὸν ὡς ἡγεμόνα εὐεργετικὸν ἐκεῖ ὅπου ὁ ἀδελφός του Ἰσμαὴλ Πασᾶς εἶχε σφαγῆ μεθ' ὅλου τοῦ ἐπιτελείου του.

Τεσσαράκοντα ἔτη εἶχον παρέλθει ἀφ' ὅτου ὁ Μεχμὲτ - Ἀλῆς, ἐλευθερώσας τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν μαμελούκων, ἀπέστειλεν εἰς Σουδὰν τὸν δευτερότοκον αὐτοῦ υἱὸν Ἰσμαὴλ Πασᾶν, κρατήσας ἐν Αἰγύπτῳ τὸν πρωτότοκον Ἰβραὴμ Πασᾶν, ὅπως ἐπιχειρήσῃ τὸν σχηματισμὸν τακτικοῦ στρατοῦ τῇ βοηθείᾳ Γάλλου ἀξιωματικοῦ, τοῦ Sèves, φημισθέντος εἰς τὰς κατὰ τὴν Εὔβοιαν, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Συρίαν ἐκστρατείας ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σολιμὰν - πασᾶ. Ὁ Ἰσμαὴλ ἀπῄτησε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκστρατείας του νὰ φέρωσιν εἰς τὸ στρατόπεδόν του χιλίους δούλους, χιλίας καμήλους, χίλια φορτία ξύλων, χίλια φορτία ἀχύρου κτλ.

Οἱ κάτοικοι ἑκόντες ἄκοντες ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν, ἀλλὰ συγχρόνως παρεσκεύαζον συνωμοσίαν καὶ συνεφώνουν ὅπως ἀπαλλαγῶσι τοῦ Ἰσμαὴλ-Πασᾶ. Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν οὗτος εὐθύμως συνεδείπνει μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐπαναστατῶν περιεκύκλωσαν τὴν σκηνήν του διὰ ζώνης καυστικῶν ὑλῶν ἀποτελουσῶν μέρος τῆς ἀναγκαστικῆς εἰσφορᾶς αὐτῶν. Τὸ πῦρ ἀναφθὲν ἐν μέσῃ νυκτί, ἐσχημάτισε μέγαν κύκλον, ἕκαστος δὲ Αἰγύπτιος, ὅστις προσεπάθει νὰ ἐξέλθῃ αὐτοῦ, ἐφονεύετο διὰ τῶν βελῶν ἢ τῶν λογχῶν τῶν Σουδανίων. Ἡ σφαγὴ ὑπῆρξε φοβερά.

Τὴν ἐκδίκησιν ἀνέθεσεν ὁ Μεχμὲτ-Ἀλῆς εἰς τὸν γαμβρόν του τὸν Δεφτερδάρ, ὅστις διέπραξεν ἐν τῇ χώρᾳ ὠμότητας φρίκην ἐμποιούσας. Ἤκουσα ὅτι ἦτο ἐπίσης σκληρὸς πρὸς τοὺς στρατιώτας του ἢ τοὺς ὑπηρέτας του ἐκείνους, οἵτινες ἐδείκνυον ἔλλειψιν πειθαρχίας. Ἡμέραν τινά, τῇ παρακλήσει γυναικὸς ἐγχωρίας παραπονουμένης ἐπὶ κλοπῇ γάλακτος διαπραχθείσῃ ὑπὸ αἰγυπτίου στρατιώτου, προσεκάλεσε τὸν κατηγορούμενον, ἀφοῦ εἶπεν εἰς τὴν παραπονουμένην ὅτι ἤθελε διατάξει νὰ σχισθῇ ἡ κοιλία της ἐὰν ἠλέγχετο ψευδομένη. Ὁ στρατιώτης τοῦ ὁποίου ἡ κοιλία ἀμέσως ἐσχίσθη εἶχεν εἰσέτι ἴχνη γάλακτος, ἡ δὲ γυνὴ φιλοδωρηθεῖσα ἀπεπέμφθη.

Ἄλλοτε, πεταλωθέντος κακῶς τοῦ ἵππου του, ἐκάλεσε τὸν ἱππικόμον του καὶ διέταξε νὰ καθηλωθῶσιν ἐπὶ τῶν ποδῶν του τὰ πέταλα τοῦ ἵππου.

Ὁ Δεφτερδὰρ ἐλεηλάτησε τὸ Σουδὰν καὶ ἀφήσας ἐν αὐτῷ ἐρείπια μόνον, ἐπέστρεψεν εἰς Αἴγυπτον ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ 100 χιλ. δούλων. Πᾶς τις ἐννοεῖ εἰς ποίαν κατάστασιν πενίας καὶ καταθλίψεως περιῆλθον οἱ κάτοικοι διατελοῦντες ἔκτοτε ὑπὸ τὴν φιλάρπαγα στρατιωτικὴν κυριαρχίαν τῶν τούρκων διοικητῶν.

Τοιαύτη ἡ χώρα, ἣν ἔμελλον νὰ ἐπισκεφθῶ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰσμαὴλ-Πασᾶ καὶ γυναικαδέλφου τοῦ Δεφτερδάρ. Ἀναχωρήσαντος αὐτοῦ ἐκ Σιοὺτ μετὰ τῆς συνοδίας του, ἐπρόκειτο νὰ συναντηθῶμεν ἐν Κορόσκῳ, ὅπου μὲ περιέμενε τὴν 18 Δεκεμβρίου μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου καταῤῥάκτου. Μὴ θεραπευθέντων ὅμως εἰσέτι ἐντελῶς τῶν τραυμάτων μου, ὁ ἀντιβασιλεὺς ἐπροχώρησε καὶ μοὶ ὥρισεν ὡς τόπον συνεντεύξεως τὸ Βερβὲρ ἄνω τῶν τελευταίων καταῤῥακτῶν τοῦ Νείλου.

Β'

Τὴν 24 Δεκεμβρίου δὲν ἤμην εἰσέτι εἰς κατάστασιν νὰ περιπατήσω, ἀλλ' ἐπιβὰς τῆς δρομάδος μου, διῆλθον ἐντὸς ἓξ ἡμερῶν τὴν αὐτὴν ἔρημον τοῦ Κορόσκου. Ὡς σημεῖα τῆς ὁδοῦ εἴχομεν τοὺς σκελετοὺς τῶν καμήλων, ἃς πρὸ καιροῦ ἐγκατέλιπον αἱ τῶν ὁδοιπόρων διάφοροι συνοδίαι. Τὰ ὁλόκληρα σώματα τῶν καμήλων, ἃς κατέλιπε διερχόμενος ὁ ἀντιβασιλεύς, διετήρουν καίτοι ἀπεξηραμένα, τὴν θέσιν ἣν εἶχον ὅτε ἔπαυσαν δυνάμεναι νὰ βαστάσωσι τὸ φορτίον αὐτῶν. Ἐκ τῶν πτωμάτων αὐτῶν ἀνεπέτων σαρκοφάγα πτηνὰ ἤδη κορεσθέντα, εἰς μακρὰν δὲ ἀπόστασιν οἱ θῶες ἀνέμενον ἡσύχως ἐν ἡμικυκλίῳ ἱστάμενοι, τὸ τέλος τῆς εὐωχίας τῶν γυπῶν, ὅπως καταβροχθίσωσι τὰ λείψανα αὐτῆς. Ἀνεπαύθημεν ἡμίσειαν ἡμέραν πλησίον φρέατος εὑρισκομένου ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου τοῦ Κορόσκου. Τὸ σκευεῖον τοῦτο

εἶναι τὸ μόνον ἐξ οὗ φαίνεται, κατὰ τὴν παροῦσαν τοῦ ἔτους ὥραν, εἰς μὲν τὸ νότιον ἡμισφαίριον οἱ τέσσαρες ἀχρεῖοι τοῦ Νοτίου Σταυροῦ, εἰς δὲ τὸ ἡμέτερον ἡμισφαίριον ὁ Ἀρκτικὸς ἀστήρ. Ἕως οὗ ἔλθῃ ἡ κατάλληλος ὥρα ὅπως παρατηρήσωμεν αὐτοὺς μεταξὺ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης τῆς πρωΐας, προσεκάλεσα ἄραβάς τινας ἀρχηγοὺς νὰ μοὶ διηγηθῶσιν ἐν τῇ σκηνῇ μου ἀνατολικὰ διηγήματα. Ἔχω δὲ ἐν μνήμῃ μικρόν τινα μῦθον, ὅστις ὑπὸ μουσουλμάνου ἀπαγγελθεὶς μὲ ἐξέπληξε τὰ μέγιστα, καθὸ ἐκφράζων λεπτότατα αἰσθήματα περὶ τῆς ἠθικῆς ὑπεροχῆς τῆς γυναικός.

Ἰδοὺ ἡ πεζὴ αὐτοῦ μετάφρασις :

Ὁ πυραύστης ἠράσθη τῆς φλογός. Ἀδιαλείπτως ὑπὸ τῶν θελγήτρων αὐτῆς γοητευόμενος προσήγγιζεν αὐτῇ. Ὁσάκις ὅμως ἡ ἄκρα τῶν πτερύγων του μικρόν τι ἐβλάπτετο, ἀπεμακρύνετο καὶ γονυπετῶν ἐνώπιον τῆς σκληρᾶς ἐρωμένης ἔθρηνει καὶ ἐκύπτετο.

Ἀλλ' ἡ φλὸξ ἐφλέγετο καὶ πρὶν ἐκπέμψῃ τὴν τελευταίαν αὐτῆς λαμπηδόνα εἶπε πρὸς τὸν ἐραστήν· της.

Πολὺ ἐθορυβήθης ἕνεκα μικρᾶς τινος βλάβης τῶν ἄκρων πτερύγων σου καὶ μοὶ ἀπέτεινας μομφὰς ἀδίκους. Ἐγὼ σὲ ἠγάπησα ἐν σιωπῇ, μετ' οὗ πολὺ δὲ σβέννυμαι. Ἀποθνήσκω. Χαῖρε! Πρὸς νέους πτερύγισον ἔρωτας».

Ἐκινήσαμεν ἐνωρὶς εὐτυχήσαντες νὰ ἴδωμεν ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ λαμπρότητι τὸν Νότιον Σταυρὸν ἀρ' ἑνός, πρὸς τὸ ἀντίθετον δὲ μέρος τὸν Ἀρκτικὸν Ἀστέρα, παλαιὸν φίλον ὁδηγήσαντά με πολλάκις εἰς τὰς διὰ τῆς ἐρήμου πορείας μου. Ἀφικόμενος εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου, εἰς Ἀβοῦ-Χαμήτ, τῇ 1ῇ Ἰανουαρίου 1857, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ φθάσω πρὸ τῆς νυκτὸς εἰς Βερβέρ, ὅπως εὐχηθῶ καλὸν τὸ νέον ἔτος εἰς τὸν φίλον μου Μωαμὲθ-Σαΐδ, ἐπετάχυνα τὸ βῆμα τῆς δρομάδος μου, ἥτις διήνυσε τριάκοντα περίπου λεύγας τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἀπροσδοκήτως ἐπεσκέφθην τὸν ἡγεμόνα περὶ λύχνων ἀφάς. Εὗρον αὐτὸν ἐν τῇ σκηνῇ του μόνον καὶ θερμὰ χέοντα δάκρυα. Τί ἔχετε; τὸν ἠρώτησα. — Ὅταν οἱ στρατηγοί μου καὶ οἱ ὑπουργοί μου μοὶ ἀπέτειναν πρὸ ὀλίγου τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν, ἀπήντησα ὅτι ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ μὲ ἐτάραξε τὰ νεῦρα. Εἰς ὑμᾶς ὅμως ὁμολογῶ ὅτι κλαίω ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς τῆς δυστυχοῦς ταύτης χώρας, ὧν αἰτία ὑπῆρξεν ἡ ἐμὴ οἰκογένεια, ἀναλογιζόμενος δὲ ὅτι εἶναι ἀθεράπευτοι μεγάλην αἰσθάνομαι θλῖψιν». Προσεπάθησα νὰ τὸν παρηγορήσω λέγων ὅτι ὑπῆρχον ἀπεναντίας μέσα θεραπείας, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ δικαιοσύνῃ του ἤθελεν ἐξεύρει καὶ ἐφαρμόσει.

Τὴν ἐπαύριον μετέβημεν εἰς Σχένδυ, τὸν τόπον ὅπου εἶχε καῖ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰσμαήλ. Ὁ ἀντιβασιλεὺς εἶχε συγκαλέσει ἅπαντας τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν χωρίων, οἵτινες κατὰ τὴν περιοδείαν του ὑπέβαλον αὐτῷ ἀναφοράς.

Συνῆλθον δὲ πλέον τῶν 150 χιλιάδων ἰθαγενῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πλήθους ἐκείνου ἀνηγγέλθη τῷ ἡγεμόνι ὅτι παραβαίνων τὴν ῥητὴν αὐτοῦ ἀπαγόρευσιν, γέρων τις τοῦρκος ἐκράτει ἐντὸς ὑπογείου δούλην ἁλυσίδετον. Διέταξε νὰ φέρωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν κύριον καὶ τὴν δούλην, καὶ δέσας τὸν κύριον διὰ τῶν ἁλύσεων τῆς δούλης ἐκίνησεν ἀπερίγραπτον ἐνθουσιασμόν. Παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ πλήθους, ἀνεφώνησεν· «Ἀφαιρέσατε τὰ πυροβόλα ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ ῥίψατέ τα εἰς τὸν Νεῖλον». Ἀδυνατοῦμεν νὰ περιγράψωμεν τὴν παραφορὰν, τὴν ὑπέρμετρον χαράν, ἣν ἐνέπνευσεν εἰς τὸ πλῆθος ἡ τοιαύτη διαταγή. Ἐπλησίασα τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα. «Δὲν νομίζετε, παρετήρησα, ὅτι ὑπερβαίνετε τὸ συνετὸν καὶ ὅτι δὲν δύνασθε νὰ ἔχετε πάντοτε ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους;» Τὰ πυροβόλα εἶναι παλαιά, μοὶ εἶπε· χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς ἡγεμονείας τοῦ πατρός μου· οὐδὲ μίαν βολὴν δύνανται πλέον νὰ ῥίψωσιν.

Ὁ ἀντιβασιλεὺς ἐδήλωσε μετὰ ταῦτα ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ μετακαλέσῃ εἰς Αἴγυπτον πάντας τοὺς τούρκους ὑπαλλήλους ἀφίνων εἰς τοὺς κατοίκους τὴν φροντίδα τοῦ νὰ διοικηθῶσιν οἱ ἴδιοι καὶ ὅτι ἐπροτίθετο νὰ ἱδρύσῃ κοινότητας, αἵτινες ἀπετέλεσαν ἀνέκαθεν τὸν πυρῆνα πάσης πολιτικῆς κοινωνίας.

Παρηγγέλθην νὰ μείνω ἐπί τινας ἡμέρας εἰς Σχένδυ, ὅπως ἀσχοληθῶ μετὰ τῶν ὑπουργῶν τοῦ ἀντιβασιλέως περὶ τὸν καταρτισμὸν τῶν κοινοτήτων σχηματισθεισῶν κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν οἰκογενειῶν.

Λέμβοι ἡτοιμάσθησαν ὅπως μεταφέρωσιν ἡμᾶς εἰς Χαρτούμ, ὅπου ἐφθάσαμεν τὴν ἑσπέραν τῆς 10 Ἰανουαρίου. Τὸ ὄνομα Χαρτοῦμ σημαίνει τοὺς δύο δακτύλους τῆς προβοσκίδος τοῦ ἐλέφαντος, διότι ἡ πόλις κεῖται ὡς μεταξὺ δύο χαυλιοδόντων τοῦ Κυανοῦ Νείλου καὶ τοῦ Λευκοῦ Νείλου.

Εἰσῆλθον πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα, ὅστις μὲ προαπήντησεν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης αἰθούσης τῶν ἀκροάσεων, ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ τοῦ Σουδάν. Μοὶ εἶπε γελῶν ὅτι κατὰ τὴν ἄφιξίν του εἶχεν ὑποδεχθῆ αὐτὸν στρατιωτικὴ μουσικὴ ἀπαράμιλλος, ἧς τὰ ἐμπνευστὰ ὄργανα, χρονολογούμενα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ εἶχον ἐπισκευασθῆ διὰ κηρωτοῦ ὑπὸ τοῦ φαρμακοποιοῦ τοῦ συντάγματος.

Μὲ προσεκάλεσε φαιδρῶς νὰ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μόλις ἐμείναμεν μόνοι παρὰ τὴν τράπεζαν, ἔγινε σκυθρωπὸς καὶ θρηνῶν πάλιν διότι δὲν ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ τὰ δεινά, ὧν πρόξενος ὑπῆρξεν ἡ οἰκογένειά του, διετείνετο ὅτι οὐδὲν τῷ ὑπελείπετο ἢ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χώραν.

Ὁ ἡγεμὼν ἦτο κάτοχος εὐρείας παιδείας, ἐγνώριζε τὰς ἀγίας γραφὰς καὶ τὰ σχόλια τοῦ Κορανίου. Ὑπέμνησα αὐτῷ ὅτι ἐν τῇ ὑψηλοφροσύνῃ του, τῇ ἀγαθῇ καρδίᾳ του καὶ τῇ παιδείᾳ του ἤθελεν ἐξεύρει τὰ μέσα τῆς θεραπείας τῶν κακῶς κειμένων καὶ ὅτι ἀπόλυτον ἔχων ἐξουσίαν ἠδύνατο διὰ μόνης τῆς θελήσεώς του νὰ ἐπιτύχῃ καὶ νὰ πράξῃ τὰ καλὸν οὐδεμίαν προκαλῶν παρατήρησιν οὔτε ἀντιλογίαν. Ἐσιώπησεν ἐπί τινας στιγμάς. Μετ' οὐ πολὺ εἶδον τὸ αἷμα συρρέον εἰς τὸ πρόσωπόν του· ἠγέρθη αἴφνης, ἔλυσε τὸν ζωστῆρά του καὶ λαβὼν τὸ ξίφος τὸ ἔρριψε μακρὰν κατὰ τοῦ τοίχου τῆς αἰθούσης. Ἡ ὀργή του ἦτο μεγίστη· μὲ προσεκάλεσεν ἐντόνως ν' ἀποσυρθῶ εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐδήλωσεν ὅτι θὰ διέλθῃ τὴν νύκτα εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ὑποδοχῆς. Οὐδεὶς τῶν ὑπουργῶν του οὔτε τῶν οἰκείων του ἐν τῷ διαδρόμῳ κρυπτομένων, ἐτόλμα νὰ πλησιάσῃ αὐτόν. Μετέβην μετ' αὐτὸν εἰς τὰ δωμάτια τὰ πρὸς χρῆσιν τοῦ ἀντιβασιλέως πλουσίως διασκευασθέντα. Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς διετελέσαμεν ἀνησυχοῦντες, ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν ἀποστέλλομέν τινα κάτω τῆς κλίμακος, ὅστις μᾶς ἐπληροφόρει ἑκάστοτε ὅτι ὁ ἐρεθισμὸς τοῦ ἡγεμόνος ἐξηκολούθει καὶ ὅτι περιεπάτει βήματι ταχεῖ ἐντὸς τῆς αἰθούσης ἐν ᾗ εἴχομεν δειπνήσει. Εἰς τὰς τρεῖς τῆς πρωΐας ἐζήτησε λουτρόν, ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ μὲ ἐκάλεσε.

Λεσέψ, μοὶ εἶπεν, ἐξεφράσατε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ πλεύσητε ἐπὶ τοῦ Λευκοῦ καὶ τοῦ Κυανοῦ Νείλου. Διέταξα νὰ ἑτοιμάσωσι λέμβους δι' ὑμᾶς καὶ διὰ τοὺς συνοδεύοντας ὑμᾶς. Εἶναι ἕτοιμοι, δύνασθε νὰ τὰς μεταχειρισθῆτε ὁπόταν θέλετε. Ἐπάσχετε χθές; τὸν ἠρώτησα.—Σᾶς ζητῶ συγγνώμην, ἀπεκρίθη· δὲν ἤμην ὠργισμένος καθ' ὑμῶν ἀλλὰ κατ' ἐμαυτοῦ. Ἔβλεπον τὸ κακὸν καὶ δὲν ἔβλεπον τὸ φάρμακον. Ὠργίσθην διότι δὲν μοὶ ἦλθεν ἡ τόσον πρακτικὴ ἰδέα σας τοῦ νὰ εἰσαγάγω νόμους εἰς τὴν χώραν ταύτην καὶ νὰ τὴν ὀργανώσω. Ἐπιστρέφων θὰ μείνετε εὐχαριστημένος ἐκ τῶν πράξεών μου».

Ἐπεβιβάσθην ὅπως ἀναπλεύσω τὸν Λευκὸν Νεῖλον μετὰ τοῦ Ἀρακὲλ βέη, νέου νοήμονος καὶ φιλόφρονος ἐκπαιδευθέντος ἐν Γαλλίᾳ ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Σορὲζ καὶ ζηλωτοῦ τοῦ καλοῦ. Κάμπτοντες τὴν ἀκτὴν τοῦ Κυανοῦ Νείλου ὅπως εἰσέλθωμεν εἰς τὸν Λευκόν, εἴδομεν ἐρχομένας πανταχόθεν πλείστας δρομάδας, ὧν ἐπέβαινον ἄνθρωποι διαφόρων χρωμάτων ἀπὸ τοῦ καστανοῦ μέχρι τοῦ ἐβενώδους, ἐρχόμενοι ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων μερῶν ἵνα εὐχαριστήσωσι τὸν μέγαν ἡγεμόνα, οὗ ἡ φήμη εἶχε διέλθει τὰς ἐρήμους καὶ ὅστις ἀπένεμε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς καταδυναστευομένους λαούς.

Ἐν τῇ πρώτῃ λέμβῳ εὑρίσκοντο μετ' ἐμοῦ, ὁ κ. Χεύγλειν πρόξενος τῆς Αὐστρίας ἐν Χαρτούμ, σοφὸς δὲ περιηγητὴς καὶ φυσιοδίφης, ὁ κ. Ποπολάνη γενικὸς πρόξενος τῆς Πορτογαλλίας ἐν Αἰγύπτῳ καὶ φίλος τοῦ ἀντιβασιλέως καὶ ὁ Ἀρακὲλ βέης. Ἐν τῇ δευτέρᾳ λέμβῳ εἴχομέν τινας τῶν ὑπηρετῶν μας· τὰ τρόφιμα καὶ τὸ μαγειρεῖον. Ἡ νηνεμία μᾶς ἐκράτησε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς εἰς τὴν συμβολὴν τῶν δύο ποταμῶν. Τὴν ἑπομένην πρωΐαν βοηθούμενοι ὑπὸ δροσεροῦ ἀνέμου ἀνεπλεύσαμεν πρὸς τὴν 15 μοῖραν πρὸς νότον τοῦ ὄρους Οὐελῆ. Ὁ Λευκὸς Νεῖλος, εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἔχει πλάτος δὶς ἢ τρὶς μεγαλείτερον τοῦ συνήθους πλάτους τοῦ Νείλου ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Νουβίᾳ. Αἱ ὄχθαι αὐτοῦ δὲν περικλείουσιν ἀποτόμως τὸν ποταμόν, ἀλλ' εἶναι σύδενδροι καὶ κλίνουσιν ὁμαλῶς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Ὁ κ. Heuglein μᾶς εἶπεν ὅτι ὁ ποταμὸς μετὰ τῶν πολυαρίθμων νήσων του εἶναι σχεδὸν ὁ αὐτὸς μέχρι τῆς τετάρτης μοίρας, ἥτις εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ παρόντος γνωστὴ ἐσχατιά. Εἴδομεν σμήνη ὑδροβίων πτηνῶν, ἱεροὺς ἴβεις μὴ ἀπαντῶντας πλέον ἐν Αἰγύπτῳ, βασιλικοὺς γερανούς, τεφροὺς γερανούς, χῆνας τοῦ Νείλου καὶ πελεκάνας.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΥΤΣΟΥ.

ΟΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ[1]

Συνέχεια· ἰδε σελ. 44.

ΜΕΡΟΣ Α.

Φιλέλληνες ἀποθανόντες κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ἢ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς 'Ελλάδος ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1860.

129. JOHANSEN (ΓΙΟΧΑΝΣΕΝ).

(Ἐκ Χολοτάϊν· ἀπέθανεν ἐν Μεσολογγίῳ).

Οὐδὲν γνωστὸν περὶ τοῦ θανάτου του καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν του.

*

130. JOSSÉ (ΖΟΣΣΕ).

(Γάλλος· ἀπέθανεν ἐξ ἀσθενείας ἐν Μεθάνοις τῷ 1827).

Προσκεκολλημένος εἰς τὸν λόχον τῶν Φιλελλήνων. Ἄλλοτε σωματοφύλαξ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΗ'.

*

131. JSATA JOSEPH (ΙΩΣΗΦ ΖΑΤΑΣ).

(Ἐκ Μεσσήνης· ἀπέθανεν ἐν Ναυπλίῳ ἐξ ἀσθενείας τὴν 20 Ἀπριλίου 1851).

Κατεδικάσθη ἐρήμην εἰς θάνατον, διότι ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως τοῦ 1821 καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων δημοσίως ἐξύβρισε τὰ βασιλικὰ σήματα εἰς μίαν τῶν πλατειῶν τῆς Μεσσήνης. Παρευρέθη ἐν Χαϊδαρίῳ καὶ εἰς τὸ φρούριον τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπέθανε λοχαγὸς ἐν ἀποστρατείᾳ φέρων τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος καὶ τὸ μετάλλιον τῆς ἀνεξαρτησίας.

*

132. JUSTIN JEAN CYRILLE ALEXANDRE. (ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΩΑΝ. ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ).

(Ἐκ Candebre τῆς Γαλλίας ἀπέθανεν ἐξ ἀσθενείας ἐν Ἄργει τὴν 25 Ἰουλίου 1830).

Μαθητὴς στρατιωτικῆς τινος σχολῆς τῆς Γαλλίας. Ἀξιωματικὸς εὐπαίδευτος καὶ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ γενναίου Φαβιέρου ὅστις ἠξευρε νὰ ἐκτιμᾷ τοὺς ἔχοντας ἀξίαν. Δικαίως ἀπήλαυε τῆς ἐκτιμήσεως καὶ ἐμπιστοσύνης τοῦ ἀρχηγοῦ του τὸν ὁποῖον πιστῶς ἠκολούθησε εἰς ὅλας τὰς ἐκστρατείας του. Ἕνεκα τῆς καταργήσεως τοῦ παλαιοῦ τάγματος τοῦ πελτικοῦ τὸ ὁποῖον εἶχε διοργανίσει, ἐτέθη εἰς ἀποστρατείαν τοῦτο δὲ μεγάλως τὸν δυσηρέστησε καὶ ταχέως ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον. Χαρακτὴρ εὐγενὴς καὶ μεγαλόφρων.

Κ.

133. KAHL. CHARLES (ΚΑΡΟΛΟΣ ΚΑΛ).

(Ἐκ τοῦ Μεγάλου δουκάτου τῆς Ἕσσης· ἀπέθανεν ἐν Ναυπλίῳ).

Ἄνευ ἀκριβῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν του καὶ τοῦ θανάτου του.

1. Ἐξ ἀνεκδότου συγγράμματος τοῦ φιλέλληνος Ἕρρικου Φορνέζη.

*

134. KAISERBERG LOUIS. (ΛΟΥΙ. ΚΑΪΖΕΜΠΕΡΓ).

(Ἐκ Bamberg τῆς Βαυαρίας· ἐφονεύθη ἐν Πίτᾳ τὴν 4 Ἰουλίου 1822).

Πρῴην ὑπολοχαγὸς τοῦ Βαυαρικοῦ πυροβολικοῦ. Ἐθελοντὴς δὲ εἰς τὸ σῶμα τῶν Φιλελλήνων.

*

135. KALMPACHER ANTOINE. (ΑΝΤ. ΚΑΛΜΠΑΧΕΡ).

(Ἐκ Colmar τῆς Γαλλίας· ἀπέθανεν ἐξ ἀσθενείας ἐν Ἀθήναις τὴν 30 Μαΐου 1851).

Ἀπετέλει μέρος τοῦ λόχου τῶν Φιλελλήνων τοῦ ὁποίου συνεμερίσθη τοὺς κινδύνους εἰς τοὺς κήπους τοῦ Χαϊδαρίου καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὑπηρέτησε μετέπειτα εἰς Ἀνατολικὸν ὑπὸ τὸν Ἄστιγκα. Ἀπέθανε χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ λάβῃ οὔτε βαθμὸν οὔτε σύνταξιν. Ἀξιόλογος τορνευτὴς μηχανικὸς εἰργάσθη ὡς ἐργοστασιάρχης εἰς τὸν ναύσταθμον τοῦ Πόρου, ὅπου εἰς πολλὰς περιστάσεις ἔγινε χρήσιμος. Ἔφερε τὸ στρατιωτικὸν μετάλλιον.

*

136. KINDERMANN (ΚΙΔΕΡΜΑΝ).

(Πρῶσσος· ἀπέθανεν ἐν Ναυαρίνῳ τῷ 1824).

Πρῴην ἀξιωματικὸς τοῦ πρωσσικοῦ πυροβολικοῦ. Ἄλλαι περὶ αὐτοῦ πληροφορίαι δὲν ὑπάρχουν.

*

137. KIRCK PATRICK. (ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ ΚΙΡΚ).

(Ἄγγλος· ἀπέθανεν ἐν Δραγομέστῃ ἐξ ἀσθενείας τῷ 1828).

Ὑπηρέτει εἰς τὸ σῶμα τοῦ στρατηγοῦ Τζόρτζ.

[Ἕπεται συνέχεια].

Κατὰ μετάφρασιν τῆς Ἀδος Κ.Τ.Μ.

ΚΡΗΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

(Ἐπαρχία Ἀρκαδίας).

Κορακιά. Μικρὸν ἄνωθεν τῆς δυτικῆς συνοικίας τῆς κωμοπόλεως Βιάννου[1] ὑψοῦται βράχος μέγας, ἐπιμήκης καὶ εἴς τινα μέρη κρημνώδης. Καλεῖται *Κορακιά*, τ.ἔ. φωλεὰ κοράκων, πιθανὸν μὲν διότι αἱ ὀπαί του τοῦ κατοικοῦνται ὑπὸ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος πτηνῶν, οὐδόλως δ' ἀπίθανον καὶ διότι, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, τὰ πέριξ καί, κατὰ τὴν παράδοσιν, καὶ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ κατῳκοῦντο ὑπὸ Ἐνετῶν, ὅτε δέον νὰ λάβωμεν τὴν μεταφορὰν τῆς λέξεως καὶ οὕτως ἔχομεν: φωλεὰν ἁρπάγων. Οὐδεμία ὀπὴ φαίνεται ἐπὶ τοῦ βράχου ἄγουσα εἰς σπήλαιον, ἐκτὸς ἐπιπολαίων τινῶν σχασμάτων καλυπτομένων ὑπὸ κακεκτικῶν θάμνων καὶ κισσοῦ.

Παρὰ τὴν νοτίαν ἄκραν τῆς Κορακιᾶς, εἰς μέρος καλούμενον Ληονταρί[2] φαίνονται τὰ ἐρείπια τῆς κατοικίας τοῦ Ἐνετοῦ Βαρώνου. Ὁ Βαρῶνος ἦτο ἔπαρχος, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ νῆσος ἐπὶ Ἐνετῶν διῃρεῖτο εἰς ἐπαρχίας μικροτέρας τῶν σημερινῶν. Τὰ διαμερίσματα ἐκεῖνα ἐκαλοῦντο Βαρωνίαι καὶ ὑποδιῃροῦντο εἰς Διακονίας (Serrenteries). Ἡ Βιάννος ἦτο ἕδρα Βαρώνου, ὡς μαρτυρεῖ παράδοσίς τις, καθ' ἣν «ὁ Φράγγος ἄρχοντας τῆς Βιάννου ἦτονε μεγαλείτερος τοῦ ἄρχοντα τοῦ Χόντρου!, καὶ μιὰ φορὰ ἐμαλώσανε καὶ τὸν ἐφοβέριζεν ὁ Βιαννίτης πῶς ἤθελε νὰ κόψῃ τὸ Βραχνὸ[2] νὰ γυρίσῃ ἀπὸ 'κεῖ τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ ποῦ 'πάει 'ς τὸ Χόντρο». Κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν ὁ ἄρχων τοῦ Χόντρου ἐπλήρωνε φόρον πρὸς τὸν τῆς Βιάννου, καὶ τοῦτο μᾶς πείθει ἐντελῶς περὶ τοῦ ὅτι ὁ ὑπάλληλος τῆς Βιάννου εἶχε θέσιν Βαρώνου, ὁ δὲ τοῦ Χόντρου Σερβενταρίου, διότι εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐπλήρωνον πρὸς τὴν Δημοκρατίαν, διὰ τοῦ Βαρώνου τῆς περιφερείας, τῶν βεβαίως, 24 κεράτια (carats) ἐτησίως.

Τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου τῆς κατοικίας τοῦ Βαρώνου σώζεται μετὰ δύο παραθύρων ἐχόντων μαρμαρίνους παραστάδας φιλοκάλως γεγλυμμένας. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ ὅλη οἰκοδομὴ ἦτο ἀρκούντως μεγαλοπρεπής· ἡ παράδοσις μάλιστα ἀναφέρει, ὅτι κλίμαξ μαρμαρίνη ἔχουσα ἑκατὸν βαθμίδας, ἔφερεν εἰς τὸ ἀνώγεων αὐτῆς.

Κατὰ τὴν παράδοσιν πολυπληθὴς Ἐνετῶν παροικία ὑπῆρχεν εἰς τὸ Ληονταρί. Ἐκ τούτων δ' οἱ περὶ τὸν Βαρῶνον, ἢ οἱ εὐγενεῖς, εἶχον ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν τὸ ἐν τῇ ὅλῃ οἰκοδομῇ ἦτο ἀρκούντως μεγαλοπρεπὲς· ἡ παράδοσις μάλιστα ἀναφέρει, ὅτι κλίμαξ μαρμαρίνη ἔχουσα ἑκατὸν βαθμίδας, ἔφερεν εἰς τὸ ἀνώγεων αὐτῆς.

Κατὰ τὴν παράδοσιν πολυπληθὴς Ἐνετῶν παροικία ὑπῆρχεν εἰς τὸ Ληονταρί. Ἐκ τούτων δ' οἱ περὶ τὸν Βαρῶνον, ἢ οἱ εὐγενεῖς, εἶχον ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτῶν τὸ ἐν τῇ ὅλῃ οἰκοδομῇ ἦτο ἀρκούντως μεγαλοπρεπὲς· ἡ παράδοσις μάλιστα ἀναφέρει, ὅτι κλίμαξ μαρμαρίνη ἔχουσα ἑκατὸν βαθμίδας, ἔφερεν εἰς τὸ ἀνώγεων αὐτῆς.

1. Χωρίον περὶ τὰ τρία μίλια ἀπέχον τῆς Βιάννου. Ποταμὸς τις πηγάζων ἐκ Βιάννου διέρχεται δι' αὐτοῦ.

2. Ὕψωμα τοξοειδές, ὁρίζον ἐκ νότου τὴν πρὸ τῆς Βιάννου κοιλάδα.

ριζει «τοῦρκ! τοῦρκ! τοῦρκ!» — Παράξενο πράμμα!... Ὅλοι ἀμουδιάσανε. Ἀφουκροῦνται... μὰ ἡ ἀνέμη τὸ σκοπό της. Βάνουν τὸ κορίτσι καὶ τὴ λαδώνει, ἀρχινᾷ καὶ πάλι κηἀνέμιζε, μὰ τίποτε· ἡ ἀνέμη εἶλεγε πάλι τὸ ἴδιο. Ἐμπήκανε 'ς τὴν ἔγγοια, κ' ἕνας ἀνέβηκε πάνω ἀπὸ τὸ σπήλιο κ' ἐκύπταξε. Τί βλέπει! ἡ θάλασσα γεμάτη καράβια! Τί ἄλλο μπορούσανε νὰ 'σανε παρὰ Τοῦρκικα; — Ὁποῦ φύγῃ φύγῃ τότε... Ἔφύγανε πατεῖς με πατῶ σε κηἀπὸ τὴ βράσου τως ἐπλησμονήσανε μὲ τὴν ἀρχοντοπούλα, ποῦ ἐκοιμᾶτο ἐκείνη τὴν ὥρα. Οἱ Τοῦρκοι ἤρθανε 'σὲ λιγάκι καὶ τὴν εὑρήκανε καὶ τὴν πήρανε. Λένε πῶς ἤτανε πολὺ μεγαλόσωμη νέα· γι' αὐτὸ καὶ ἡ γεννᾶ της στέκετ' ἀκόμη καὶ βγάζει τὰ καλλίτερα καὶ ὠμορφότερα παλληκάρια μὲς 'ς τοὺς Τούρκους τῆς Βράνος — γιατί, πρέπει νὰ ξέρετε, Τοῦρκος τὴν ἐπανδρεύθη. Οἱ Τοῦρκοι ποῦ κατάγονται ἀπ' αὐτὴ λέγονται Ῥαΐνιδες».

Ἔκτοτε ἀρχεται νὰ περιβάλληται ὁ βράχος τῆς Κοραχιᾶς μὲ τὸν πέπλον τοῦ μυστηρίου. Οἱ Ἐνετοὶ ἀναχωρήσαντες ἀφῆκαν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοὺς θησαυρούς των, θησαυροὺς ἀμυθήτους· *στοιχεῖα* μαῦρα καὶ φρικαλέα ἐτάχθησαν πρὸς φύλαξιν αὐτῶν καὶ τοῦ σπηλαίου ἡ εἴσοδος ἐκλείσθη διὰ σιδηρᾶς πύλης, ἥτις μετὰ καιρὸν ἐκαλύφθη ἐντέλως διὰ χωμάτων καὶ πετρῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἵνα μὴ σκανδαλίζῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ περιέργου θνητοῦ.

Ἐσκαπτέ ποτε, λέγουσιν, ὀθωμανός τις παρὰ τὴν βάσιν τοῦ βράχου. Αἴφνης ἡ δίκελλά του προσέκρουσεν ἐπὶ σιδηρᾶς πλακός. Ἦτο θυρόφυλλον, ὅπερ ἀνείλκυσε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον ἐπληροῦτο λάμψεων, ἀναδιδομένων ὑπὸ σωροῦ ἀδαμάντων καὶ χρυσοῦ. Ἔσκυψε δὲ νὰ κάμῃ τὴν τύχην του, ἀλλὰ πάραυτα ἐνεφανίσθη πελώριός τις αἰθίοψ, φοβερὸς τὴν μορφήν, *ἕνα στοιχεῖό*, ἄλλας λέξεσι, καὶ τὸν ἐρράπισε διατάττων αὐτὸν συγχρόνως ἐπὶ ποινῇ φοβεροῦ θανάτου νὰ ἐξέλθῃ τοῦ σπηλαίου, νὰ κλείσῃ καὶ ἐπιχωματίσῃ ὡς καὶ πρότερον τὴν θύραν. Ὁ ὀθωμανὸς ὑπήκουσε καὶ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του ἠμιθανὴς ἐκ τρόμου· μετὰ δεκαπέντε δ' ἡμέρας, ἃς διῆλθε νοσῶν, ἀπέθανε.

Ἠκούσαμεν πολλὰ ἀκόμη θαυμάσια περὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ σπηλαίου, ἠκούσαμεν ὅτι τὰ πέριξ τοῦ βράχου κατοικοῦνται ὑπὸ κακοποιῶν φαντασμάτων, ἀλλ' οὐδεμίαν ἄλλην ἀπόπειραν ὁμοίαν τῇ ἀνωτέρῳ ἐμάθομεν· δι' ὃ συμπεραίνομεν ὅτι εὐφάνταστοι χωρικοὶ κατανοοῦσιν ὅτι ὅσον εἶναι εὔκολον νὰ τρυφᾷ τις διὰ τῆς φαντασίας ἐν μέσῳ βουνῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀδαμάντων, τόσον εἶνε ματαιοπονία νὰ σκάπτῃ τις ζητῶν τὰ... ἀνύπαρκτα.

Ι. Δ. Κονδαδάκης.

Ο ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΣ

Συνέχεια καὶ τέλος τοῦ ἀριθ. 46.

Ὅθεν ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἠγνόει τὸν Θεὸν ἐσκόπει περὶ αὐτοῦ, ἂν δηλ. προὐτίθετο νὰ τὸν διατηρήσῃ ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν ἀθλίαν ταύτην ζωήν, ἢ ἐὰν ἤθελε τὸν διαφυλάξει μέχρι δευτέρας παρουσίας, ὅπως τῷ χρησιμεύῃ ὡς μάρτυς τοῦ θανάτου καὶ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ μετατραπεῖθη τοὺς ἀπίστους καὶ τοὺς ἀθέους. Ὡς πρὸς αὐτὸν μόνος πῶθος τοῦ ἦτον, ὅπως ὁ Κύριος τὸν μετακαλέσῃ παρ' ἑαυτῷ. Πρὸς τούτοις ὁ Παῦλος Ἔιτζεν καὶ ὁ γυμνασιάρχης τῆς Ἀμβούργης, ἀνὴρ εὐπαίδευτος καὶ εἰς ἄκρον ἐντρίβης τῆς ἱστορίας ἦλθον εἰς συζητήσεις μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν συμβάντων ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ μέχρι σήμερον, ἐκ τῶν συζητήσεων δὲ κατεγοητεύθησαν. Ὁ Ἀχασβῆρος ἦτον ἄνθρωπος σιωπηλὸς καὶ λίαν ἐπιφυλακτικός, ὁμιλῶν μόνον ὁσάκις ἠρώτατο, προσκαλούμενος δὲ εἰς γεῦμα ἔτρωγε καὶ ἔπινε πολὺ ὀλίγον. Ὁσάκις προσεφέροντο αὐτῷ χρήματα, οὐδέποτε ἐλάμβανε πλείονας τῶν δύο ἢ τριῶν ὀβολῶν, καὶ τούτους ἀμέσως διένεμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς λέγων ὅτι δὲν ἐγνώριζε τί νὰ τοὺς κάμῃ καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἤθελε φροντίσει δι' αὐτόν. Ἐφόσον διέμενεν ἐν Ἀμβούργῃ, οὐδέποτε εἶδον αὐτὸν γελάσαντα. Ὅπου καὶ ἂν μετέβαινεν, ὡμίλει τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ· λ.χ. ὡμίλει σαξονιστὶ ὡς ἐὰν εἶχε γεννηθῆ ἐν Σαξονίᾳ. Διὸ πολλοὶ ἄνθρωποι μετέβησαν εἰς Ἀμβούργην ὅπως τὸν ἴδωσι, διαφόρους δὲ περὶ αὐτοῦ ἐξήνεγκον κρίσεις, ὧν ἐπικρατεστέρα ὑπῆρξεν ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰουδαίου ἦτο πολὺ χυδαῖον. Ἀλλ' ὁ Παῦλος Ἔιτζεν δὲν ἐφρόνει οὕτω, διότι ὁ Ἀχασβῆρος ὄχι μόνον ἤκουε καὶ συνεζήτει ἑκουσίως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ βλασφημίαν. Ἐὰν ἤκουέ τινα ὁρκιζόμενον, ἐδείκνυε πεισματώδη ζῆλον καὶ θρηνῶν ἔλεγεν· ταλαίπωρε ἄνθρωπε, ταλαίπωρον πλάσμα, πῶς τολμᾷς νὰ λάβῃς οὕτω ἐπὶ ματαίῳ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταχρασθῆς τούτου. Ἐὰν ἔβλεπες μετὰ πόσης πικρίας καὶ θλίψεως ὁ Κύριος ἡμῶν ἐμαρτύρησε διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ, θὰ προὐτίμας νὰ ὑποφέρῃς ὑπὲρ τῆς δόξης του ἢ νὰ βλασφημήσῃς τὸ ὄνομά του. Ἰδοὺ τί ἔμαθον παρὰ τοῦ Παύλου Ἔιτζεν καὶ παρ' ἄλλων ἀξιοπίστων προσώπων ἐν διαφόροις περιστάσεσι.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἧς τὴν αὐθεντίαν οὐδὲν ἐπιμαρτυρεῖ, ἀναμιμνήσκει τὰ πλεῖστα ἐπεισόδια τῆς διηγήσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Αὕτη προήγαγεν ἐκ νέου εἰς τὸ μέσον τὸν μῦθον τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου, ὃν δύναταί τις νὰ φαντασθῇ, ἅμα ἴδῃ ἐνώπιόν του ἀλήτην τινά, ὅστις ζητεῖ ἐλεημοσύνην ἐκφωνῶν προσευχὰς καὶ ψάλλων τροπάρια.

Τῷ 1575 οἱ Χριστόφορος καὶ Ἰάκωβος Ἔλσιγγερ ἀποσταλέντες ὑπὸ τοῦ Δούκὸς τοῦ Ὀλσταῖν εἰς Μαδρίτην, ὅπως ἀπαιτήσωσιν ἀποζημίωσιν διὰ τοὺς ἄνδρας, οὓς ὁ κυρίαρχος εἶχε προσλάβῃ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1571 διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δουκὸς τῆς Ἄλβης, συνήντησαν καθ' ὁδὸν τὸν περιπλανώμενον Ἰουδαῖον. Οὗτος ὡμίλει κάλλιστα τὴν Ἱσπανικὴν καὶ ἐκήρυττεν ἑαυτὸν ὡς τοιοῦτον. Μετά τινα ἔτη ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος εἴτε οὗτος, εἴτε ἄλλος τις μετέβη εἰς Στρασβοῦργον καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ τόπου διεκήρυσσεν ὅτι πρὸ διακοσίων ἐτῶν εἶχε διέλθῃ ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν. Τοῦτο δὲ ἐξηκριβώθη ἐκ τῶν ἀρχείων τοῦ Στρασβούργου. Ὁ Ἰουδαῖος ἐκεῖνος ὡμίλει ἄριστα τὴν γερμανικὴν καὶ ὤφειλε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ὑποπτον ταύτην περίστασιν λέγων ὅτι θείᾳ ἐπινεύσει ἐνόει καὶ ὡμίλει τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν παντὸς τόπου, εἰς ὃν ἤθελε πατήσει. Δὲν διέμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν Στρασβούργῳ καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ πλέον, διότι ἡ ἐπὶ τῆς γῆς περιοδεία του, ἤθελε περατωθῇ, ἅμα ἤθελε φθάσῃ εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας· προσέθηκε δὲ ὅτι ἡ δευτέρα παρουσία προσήγγιζεν. Ἐν τούτοις ὁ ταλαίπωρος Ἰουδαῖος εὑρίσκετο ἀκόμη ἐν Γαλλίᾳ, καίτοι τὸ ἔτος 1604 δὲν εἶχε παρέλθῃ. Δύο δὲ Ἀκουήτανοι εὐγενεῖς μεταβάντες εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ τετάρτου Ἑρρίκου ἀνήγγειλαν τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἰουδαίου εἴτε Καρταφίλου, εἴτε Ἰωσήφ, εἴτε Ἀχασβήρου, ὃν εἶχον συναντήσῃ καθ' ὁδὸν καὶ μεθ' οὗ ὡμίλησαν περὶ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ εἴδησις αὕτη μετεδόθη ἐν ἀκαρεῖ ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ βασιλείου. Τὸν δὲ ἑπόμενον ὀκτώβριον ὁ σοφὸς νομομαθὴς Πέτρος Λουβέτος, ἅμα ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἐν Beauvais ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, εἰς ἣν εἶχε ἀκούσῃ τὴν λειτουργίαν, παρετήρησεν εἰς τοὺς πύργους τῆς Ἐπισκοπῆς γέροντά τινα περιεστοιχισμένον ὑπὸ πολλῶν μικρῶν παιδίων, καὶ ἐπιπλήττοντα αὐτά, ἐνῷ ὡμίλει περὶ τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἐλέγετο δὲ ὅτι οὗτος ἦτον ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος, ἀλλ' ἐν τούτοις οὐδεὶς ἔδιδε προσοχὴν εἰς αὐτόν, οὐχὶ διότι ἦτο πενιχρὰ ἐνδεδυμένος, ἀλλὰ διότι ἐθεωρεῖτο ὡς ληρολόγος τις, μὴ δυνάμενος νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ἔζη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ σοφὸς Λουβὲτ ἀναφέρει ἀφελῶς ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Histoire de la ville et cité de Beauvais» (Rouen 1614 in 8°) ὅτι δὲν ἐτόλμησε νὰ πλησιάσῃ τὸν ἐπαίτην τοῦτον, μήπως θεωρηθῇ εἰς ἄκρον εὔπιστος. Καὶ ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος περιελθὼν ἅπαξ τὰς οἰκίας τοῦ Beauvais, καὶ ἰδὼν ὅτι δὲν κατώρθου νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν κατοίκων, ἀνεχώρησεν εὐθὺς ἐκεῖθεν, ἤρχισε δὲ νὰ ἐκμεταλλεύηται τὰ γειτονικὰ χωρία, ὧν τὴν περιέργειαν καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐκίνησε περισσότερον. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐξαφανισθῇ, ἐτυπώθησαν πολλὰ διηγήματα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον φαντασιώδη περὶ τῆς διαβάσεως αὐτοῦ ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας.

Ἐπειδὴ πρὸς τούτοις ἡ ἐμφάνισίς του συνέπεσεν ἐν καιρῷ τρικυμιῶν καὶ ἀνεμοστροβίλων, οἵτινες κατέρριψαν κωδωνοστάσια, ἐξερρίζωσαν δένδρα καὶ ἠρήμωσαν ἀγρούς, ἐπήγασε τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος περιήρχετο τὰς διαφόρους χώρας ἐπὶ λαίλαπων, ἡ ἰδέα δὲ αὕτη περιεσώθη ἐν τῇ παροιμιώδει φράσει, ἥτις καὶ σήμερον ἔτι εἶναι ἐν χρήσει, ὅταν ἐν πλήρει αἰθρίᾳ σφοδροὶ ἄνεμοι ἐπισκήπτοντες αἰφνιδίως πληρῶσι τὸν ἀέρα νεφῶν κωνιορτοῦ καὶ παράγωσι φοβερούς μυκηθμούς, μεθ' οὓς ἡ διασεισθεῖσα φύσις ἀναλαμβάνει παραχρῆμα τὴν προτέραν ἠρεμίαν καὶ ἡαλήνην αὐτῆς, «*Ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος διέρχεται!*», λέγουσι σταυροκοπούμενοι οἱ χωρικοὶ τῆς Βρεττανίας καὶ Πικαρδίας.

Ἡ ἔλευσις τοῦ Περιπλανωμένου Ἰουδαίου παρήγαγε ἐκτὸς τῆς παροιμίας ταύτης, ἱστορικόν τι μυροὶ ὀγιον, ὅπερ περιεσώθη ἐν τινὶ φυλλαδίῳ δημοσιευθέντι τῷ 1609 ἐν Βουρδιγάλοις καὶ ἐπιγραφομένῳ *Λόγος ἀληθὴς Περιπλανωμένου τινὸς Ἰουδαίου, ὅστις ἰσχυρίζεται διὰ λόγων πιθανῶν ὅτι ἦτο παρὼν κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐξακολουθεῖ ἕκτοτε νὰ ζῇ.*

Τὰ αὐτὰ ἀναμασσῶνται ἐν τινὶ ἐπιστολῇ γραφείσῃ γερμανιστὶ τῷ 1618 ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου Δουδουλαίου καὶ ἀπευθυνομένῃ εἴς τινα τῶν κατοίκων τῆς Reffel. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, ἧς πολλαὶ μεταστυπώσεις ἐγένοντο, ἀναφέρεται ὅτι πολλοὶ ἐπίσημοι ἄνδρες εἶδον τὸν Ἰουδαῖον εἰς Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Ἰταλίαν, Σουηδίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Κατ' αὐτὴν ὁ Ἰουδαῖος εὑρίσκετο τῷ 1599 ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας καὶ κατηυθύνετο εἰς Πολωνίαν καὶ Ῥωσσίαν, τῷ 1601 διῆλθεν ἐκ Λυβέκης καὶ τῷ 1613 ἐκ Κρακοβίας καὶ Μόσχας Ἐκεῖ δὲ ὁ Ἰουδαῖος ὑπῆρξεν ἀκατάπειστος ὅπως λάβῃ ὀλίγην τροφήν.

Κατά τινα σημείωσιν τοῦ Νομοδιδασκάλου Colert ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος εἶπε τῇ 13 Ἰανουαρίου 1603 ὅτι πρὸ δέκα ἐξ αἰώνων οὔτε ἔφαγεν, οὔτε ἔπιεν, οὔτε ἐκοιμήθη. Ἐν τούτοις ἐνόμισεν ὅτι ἠδύνατο νὰ σταματήσῃ μίαν ὥραν, ἵνα παραστῇ εἰς τὸ κήρυγμα. Ὕστερον δὲ ἐγένετο ἀφανὴς ἐπὶ τριάκοντα ἔτη καὶ πλέον, καὶ παρουσιάσθη πάλιν τῷ 1633. Περιῆλθεν ἐκ δευτέρου ἢ τρίτου τὴν Ἀμβούργην καὶ ἔσπευσε νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν θρηνῶν ὅτι ἐν τῇ χριστιανικῇ ταύτῃ πόλει εὗρε μόνον Ἰουδαίους. Τῷ 1642 δὲν μεταβαίνει μέχρις Ἀμβούργης, ἀλλ' ἐπαιτεῖ ἐν Λειψίᾳ ὅπου ἀφῆκεν ἀναμνήσεις ἀθλίου ἐπαίτου.

Ἀναμφιβόλως εἷς ἐν τῶν πολὺ προγενεστέρων ταξειδίων αὐτοῦ περὶ τὰς κοιλάδας τοῦ Ἄλβιος ἀναφέρεται παράδοσίς τις ὑφισταμένη ἔτι. Ἐπί τινος τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν ἐν Matterberg παγετωδῶν ὀρέων τῆς Σαξονίας ὑπῆρξέ ποτε πόλις ἀκμάζουσα, ἧς τὸν ὄλεθρον προεῖπεν ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ὡς ἑξῆς· «Ἐρχόμενος τὸ πρῶτον ἐνταῦθα εὑρίσκω πόλιν ἅμα ἔλθω τὸ δεύτερον, δὲν θὰ εὕρω ἢ ξύλα, τὸ δὲ τρίτον, θὰ παρατηρήσω χιόνα καὶ πάγους». Κατ' αὐτόπτας μάρτυρας ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἦτον ἐν Λειψίᾳ τῷ 1642. Καὶ ὅμως ἄνθρωποι εὐσεβεῖς ἐπανερχόμενοι ἐκ Παλαιστίνης τῷ 1641 καὶ 1643 εἶχον μάθει ἐκ καλῆς πηγῆς ὅτι ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος δὲν ἀπεμακρύνθη τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ διετέλει πάντοτε αἰχμάλωτος ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν Τούρκων (*Causeries et méditations* par Magnin T. I. 105). Ὁ δυστυχὴς Ἰουδαῖος ἐγκάθαρμένος ἐν βάθει ὑπογείῳ, ἐν ᾧ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἀναψυχῆς ἀπήλαυεν ἢ τῆς τοῦ βαδίζειν ἀδιακόπως κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐντὸς τεσσάρων τοίχων. Δὲν ἔλεγέ τι, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στῆθος καὶ ἀπώθει τὸ τεῖχος διὰ τῆς ἰσχυνῆς χειρός του. Ἐφόρει ἀκόμη τὴν ἀρχαίαν βαρβαρικὴν στολήν, ἥτις δὲν ἐφαίνετο πολὺ τετριμμένη καίτοι χρησιμεύσασα ἐπὶ δέκα ἐξ αἰῶνας καὶ πλέον. Ἡ ἀπίστευτος αὕτη παράδοσις ἐκομίσθη ἐξ Ἀνατολῆς ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἑρρίκου τοῦ Δ', ὁ δὲ σοφὸς Πέτρος Λουβέτ, ὅστις ἤκουσεν αὐτὸν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας de Valois, δὲν ἐλησμόνησεν νὰ τὸν παραλίπῃ ἐκ τῆς ἱστορίας του, οὐχ ἧττον δὲν ἐγγυήθη περὶ τῆς αὐθεντείας τῶν γεγονότων.

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος ἐδημοσιεύθη μικρόν τι συγγραμμάτιον μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ καὶ φέρον ὡς τίτλον. *Διήγησις ἑνὸς εὐγενοῦς ἀφικομένου ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἐξ ἧς μανθάνει τις ποῦ εὑρίσκεται ὁ δυστυχὴς ὅστις ἔδωκε τὸ ῥάπισμα εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ποῖον κανόνα ὑφίσταται.* Ὁπωσδήποτε οὗτος δὲν εἶναι ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος, ὃν ἀπήντησαν τῷ 1640 δύο κάτοικοι τῶν Βρυξελλῶν εἰς τὸ δάσος de Soignes. Ὁ δεύτερος οὗτος περιπλανώμενος ἐφόρει ῥακώδη τινὰ στολὴν ἀρχαιοτάτου συρμοῦ, λέγει ὁ ἐκ Βουρδιγάλων Gustave Brunet ἐν τῇ ἱστορικῇ καὶ βιβλιογραφικῇ σημειώσει τοῦ μύθου τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου, εἰσῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς τι οἰνοπωλεῖον, ἔπιεν ἐπὶ ποδὸς μὴ πεισθεὶς νὰ καθήσῃ, τοῖς εἶπε τὸ ὄνομά του (Ἰωσὴφ Λακουέδεμ) καὶ τοῖς ἀφηγήθη τὴν ἱστορίαν του, ἀφῆκε δ' αὐτοὺς ἐμβροντήτους. Οἱ δύο οὗτοι Βέλγαι ὑπῆρξαν ἴσως οἱ συγγράψαντες τὸ φυλλάδιον *Θαυμαστὴ ἱστορία τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου* δημοσιευθὲν ἐν Βελγίῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Τοῦ ἐν λόγῳ φυλλαδίου δὲν ὑπάρχουσι πλέον αἱ πρῶται ἐκδόσεις, ἀλλ' ἐτησίως ἐγίνοντο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνατυπώσεις μὲ προσθήκας καὶ διαφόρους γραφὰς εἴτε ἐν Ῥουέν, εἴτε ἐν Epinel εἴτε ἐν Troyes καὶ ὕστερον περιελήφθη ἐν τῇ κυανῇ Βιβλιοθήκῃ ὡς εἷς τῶν τόμων αὐτῆς. Καίτοι τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα συμβάντα δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὰ τοῦ ἀρχικοῦ μύθου, νομίζομεν περιττὴν πᾶσαν ἀνάλυσιν καθόσον τὸ τεῦχος τοῦτο εἶναι ἔργον μυθιστοριογράφου ἀναπτύξαντος ὅλον τὸ φανταστικὸν αὐτοῦ εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ταξειδίων τοῦ περιπλανωμένου ἥρωος κατὰ τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ συνοδεύεται ὑπὸ ἄσματός τινος ὅπερ καὶ σήμερον ἔτι ἀνατυποῦται ἐν τῷ φυλλαδίῳ «*Θαυμαστὴ ἱστορία τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου, ὅστις ἀπὸ τοῦ ἔτους 33 μέχρι σήμερον ἐξακολουθεῖ νὰ βαδίζῃ, περιέχουσα τὴν φυλὴν αὐτοῦ, τὴν τιμωρίαν του καὶ τὰ ἀξιοθαύμαστα γεγονότα, ἅπερ τῷ συνέβησαν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου*».

Περὶ τῆς κατὰ τὸ 1640 ἐμφανίσεως τοῦ περιπλανωμένου Ἰουδαίου ἐγένετο μέγας λόγος ἐν Εὐρώπῃ καὶ μαλίστα ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου ἀνέμενον τὴν παρουσίαν αὐτοῦ, διότι δὶς καὶ τρὶς εἶχε μεταβῆ ἐκεῖ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλ' ἐφάνη μόνον τῷ 1642 ἐν Λειψίᾳ οὐδαμοῦ δὲ ἀλλαχοῦ σημειοῦται ἡ διάβασις αὐτοῦ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ αἰῶνος, ἂν καὶ οἱ φοιτηταὶ τῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων προητοιμάσθησαν νὰ τελέσωσιν ἑορτὰς πρὸς τιμήν του καὶ νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν ὡς κέρασται. Συχνάκις δὲ συνεζήτουν ἐπὶ τῶν θρανίων τῶν σχολῶν περὶ τοῦ καλοῦ Ἰουδαίου καὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἡ ἱστορία του ἐχρησιμευσεν ὡς ὑποκείμενον πραγματειῶν καὶ ἐναισίμων διατριβῶν. Τοιαῦται ἀναφέρονται ἡ τοῦ Μαρτίνου Δρόσχερ *Περὶ τῶν δύο ζώντων μαρτύρων τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ* Ἰένῃ 1668, ἡ τοῦ Ι. Φρέντζελ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Γ. Θίλο *περὶ τοῦ ἀθανάτου Ἰουδαίου* Βιτεμβέργη 1668 ἡ τοῦ Μαρτίνου Σχμιέδ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Κ. Σχουλτζ *Ἱστορικὴ πραγματεία περὶ τοῦ μὴ θνητοῦ Ἰουδαίου* ἥτις ἐξεδόθη πεντάκις ἢ ἑξάκις κατὰ τὰ ἔτη 1689, 1693, 1698 καὶ 1711. «Τὸ παραδοξότερον τῶν ἔργων τούτων εἶναι, λέγει ὁ Γουστάβος Brunet, τὸ τοῦ Δρόσχερ· ὁ λόγιος οὗτος θεωρῶν τὸ γεγονὸς ὡς ἀναμφισβήτητον ἰσχυρίζεται ὅτι ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἀχασβῆρος καὶ ὁ Καρτάφιλος εἶναι δύο ἄνθρωποι ὅλως διάφοροι καὶ ἀγωνίζεται παντὶ σθένει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ὕπαρξιν δύο περιπλανωμένων Ἰουδαίων».

Ἀλλ' αἱ σοφαὶ αὗται πραγματεῖαι δὲν προσεκάλεσαν οὔτε τὸν ἕνα, οὔτε τὸν ἄλλον, ὅπως πρὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τοῦ δεκάτου ἀγδόου αἰῶνος παρουσιασθῇ εἰς τὸ ἡμέτερον ἡμισφαίριον. Ἀναμφιβόλως θὰ ἐταξειδευον εἰς Ἀμερικὴν ἢ εἰς ἕκτον τι μέρος τοῦ κόσμου, ὅπερ μᾶς εἶναι ἄγνωστον. Τὴν ἕκτην ὅμως ἑσπερινὴν ὥραν τῆς 22 Ἀπριλίου 1774 (ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι ἀκριβῶς σεσημειωμένη ἐπὶ πολλῶν ἑκατομμυρίων ξυλογραφιῶν κεχρωματισμένων) ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος μετέβη ἐκ Βρυξελλῶν εἰς Βραβάντην. Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης διαβάσεώς του ἐπιμαρτυρεῖται ἐπισήμως ὑπὸ μόνου τοῦ μυρολογίου, ὅπερ ἔτυχε γενικῆς διαδόσεως ἐν Εὐρώπῃ μετὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην ἐμφάνισιν, ἥτις εὗρε προκατειλημμένην τὴν Εὐρώπην. Οἱ Βέλγαι οἵτινες οὐδέποτε μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εὗρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδωσιν ἄνθρωπον τοσοῦτον γεννάδαν, θὰ ἰχνογράφησαν ἀναμφιβόλως κατὰ τὰ ζῶν πρωτότυπον τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰουδαίου, ἣν οἱ εἰκονοπῶλαι τοῦ Ἐπινάλ, Μέτζ, Μοντβελιάρδ, Νανσὶ καὶ Troyes ἀνετύπωσαν μετ' ἀπείρων, διαφόρων γραφῶν ἐχουσῶν ὡς κεφαλίδα τὸ νέον μυρολόγιον.

Ἀφότου ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος διηγήθη τὴν ἱστορίαν του εἰς τοὺς εὐπίστους ἀστούς, οἵτινες ἤθελον νὰ τὸν κρατήσωσιν ἐν Βραβάντῃ δὲν ἐφάνη ἀλλαχοῦ καὶ δύναταί τις ἐν τῷ δικαιώματί του νὰ νομίζῃ ὅτι αὐτὸς ταξειδεύει εἰς

τὰς δυτικὰς Ἰνδίας, καὶ ὅτι ἐγγύς ἐστι τὸ τέλος τῶν αἰώνων. Φαίνεται ὅμως ὅτι τῷ 1774 ἤλλαξε τὸ ὄνομά του εἰς Ἰσαὰκ Λακουέδεμ. Νῦν δὲ ἀγνοοῦμεν τί ὄνομα φέρει καὶ ποίαν γλῶσσαν ὁμιλεῖ.

Ὁ Περιπλανώμενος Ἰουδαῖος ἀπὸ ἑκατὸν περίπου ἐτῶν ἀπηξίωσε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸν ἡμέτερον ἀρχαῖον κόσμον, ὃν γνωρίζει ἀρκούντως, καὶ ὅστις ἴσως ἤθελε κλείσει αὐτὸν ἐντὸς σωφρονιστηρίου, ἀλλ' ἡ φιλολογία καὶ ἡ ποίησις δὲν τῷ ἀφῆκαν ἡσυχίαν καὶ τὸν περιήγαγον ἀσπλάγχνως ἐφ' ὅλων τῶν σκηνῶν τοῦ θεάτρου καὶ τῶν θηκῶν τῶν βιβλιοπωλείων. Ἀπὸ τοῦ 1812—52 ἀριθμοῦνται ἐν Γαλλίᾳ πλείονα τῶν δέκα δραμάτων ἅπερ ἐπιγράφονται ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος. Πλείονα δὲ τῶν δέκα ποιημάτων εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὴν αὐτὴν ἐποποιΐαν. Ἀλλ' ἡ μεγαλητέρα, ἡ δημωδεστέρα, ἡ φιλοσοφικωτέρα, ἡ ποιητικωτέρα πασῶν τῶν ποιήσεων, ἃς ἐνέπνευσεν ὁ Ἰουδαϊκὸς πλάνης, εἶναι τὸ περὶ τούτου ᾆσμα τοῦ Βερανζέρου.

Γερμανός τις ποιητὴς Σχοῦβαρτ ἔλαβεν οἶκτον ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς Ἀχασβήρου καὶ ἐφαντάσθη νὰ τὸν παραστήσῃ ἀποθνήσκοντα ἐν τῇ ἀκολούθῳ λυρικῇ ῥαψῳδίᾳ, ἧς μετάφρασιν παρατιθέμεθα·

«Ὁ Ἀχασβῆρος ἔρπει ἑκτὸς ζοφώδους τινὸς σπηλαίου τοῦ Καρμήλου. Πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν πλανᾶται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον χωρὶς ἀνάπαυσιν. Καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Ἰησοῦς αἴρων τὸν σταυρόν του ἠθέλησε νὰ ἀναπαυθῇ πρὸς στιγμὴν πρὸ τῆς θύρας τοῦ Ἀχασβήρου, φεῦ! αὐτὸς ἀντέστη καὶ ἀπεδίωξεν ἀνοσίως τὸν Μεσσίαν. Ὁ Ἰησοῦς ἐλλονήθη καὶ ἔπεσεν ὑπὸ τὸ φορτίον, ἀλλὰ δὲν παραπονέθη.

»Τότε ὁ δαίμων τοῦ θανάτου εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀχασβήρου καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐν ὀργῇ· Ἠρνήθης ἀνάπαυσιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου... Λοιπόν, τέρας, δὲν ὑπάρχει πλέον διὰ σὲ ἀναψυχὴ μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ Χριστοῦ.

Αἴφνης δαίμων τις τῆς κολάσεως ἐξῆλθε τῆς ἀβύσσου καὶ ἤρχισε νὰ σὲ καταδιώκῃ, Ἀχασβῆρε, ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Αἱ ἡδύτητες τοῦ θανάτου, ἡ ἠρεμία τοῦ τάφου, τὰ πάντα ἔκτοτε σὲ ἀπαρνοῦνται.

Ὁ Ἀχασβῆρος σύρεται ἐκτὸς ἀποτροπαίου τινὸς σπηλαίου τοῦ Καρμήλου, τινάσσει τὴν κόνιν τῆς γενεάδος του, ἁρπάζει ἐκ τοῦ σωροῦ τῶν κρανίων ἓν καὶ τὸ ἐκσφενδονίζει κάτω τοῦ ὄρους· τὸ κρανίον πηδᾷ, ἀναπηδᾷ καὶ θραύεται εἰς θρύμματα. Ἦτο τοῦ πατρός μου, ἀνέκραξεν ὁ Ἰουδαῖος. Ἀκόμη ἕν... Φεῦ! ἓξ ῥίπτονται πρὸς τὰ κάτω ἀνατινασσόμενα ἀπὸ βράχου εἰς βράχον... — Καὶ ταῦτα... καὶ ταῦτα; ὠρύετο μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπαστράπτοντας ἐκ λύσσης. Ταῦτα ἦσαν τὰ τῶν γυναικῶν μου. Οἴμοι! Τὰ κρανία κυλίονται πάντοτε. — Ταῦτα;.... καὶ ταῦτα ἦσαν τὰ κρανία τῶν τέκνων μου. Φεῦ! αὐτὰ μὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀποθάνωσιν! ἀλλ' ἐγὼ ὁ ἐπικατάρατος δὲν τὸ κατώρθωσα. Ἡ φοβερὰ καταδίκη βαρύνει ἐπ' ἐμοῦ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἐάλω... κατεσπάραξα τὸ βρέφος θηλάζον. Ἐρρίφθην εἰς τὰς φλόγας, κατηράσθην τὸν Ῥωμαῖον ἐν τῇ νίκῃ του. Φεῦ! ἡ ἀκαταπόνητος κατάρα μὲ ἐπροστάτευσεν· ἀείποτε καὶ δὲν ἀπέθανον. Ἡ γιγαντώδης Ῥώμη κατέρρευσεν εἰς ἐρείπια, μετέβην νὰ σωθῶ ὑπ' αὐτὰ ἀλλ' αὕτη κατέπεσε χωρὶς νὰ μὲ καταπλακώσῃ. Ἐπὶ τῶν ἐρειπίων της ὑψώθησαν ἔθνη, ἅπερ ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τὰς ὄψεις μου. Ἐγὼ δὲ ἀπέμεινα καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀποθιώσω.

Ἀπὸ τοῦ ὕψους βράχου τινός, οὗ ἡ κορυφὴ ἐξικνεῖτο μέχρι τῶν νεφῶν, ἐρρίφθην εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἀμέσως τὰ κλυδωνιζόμενα κύματα μὲ ἐξέβρασαν εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ τὸ πῦρ τῆς ὑπάρξεως μὲ ἥρπασεν ἐκ νέου. Κατεμέτρησα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ζοφώδη κρατῆρα τῆς Αἴτνης καὶ ἐρρίφθην εἰς αὐτὸν μετὰ μανίας. Ἐκεῖ ἐκαιόμην δέκα μῆνας ἐν τῷ μέσῳ τῶν γιγάντων καὶ οἱ στεναγμοί μου ἐκούρασαν τὸ θειοῦχον βάραθρον, φεῦ! δέκα μῆνας ὁλοκλήρους! Ἐν τούτοις ἡ Αἴτνη ἀναβράσασα μὲ ἐξήμεσεν ἐν τῷ μέσῳ τῶν κυμάτων τῆς λάβας. Καίτοι δ' ἐσφάδαζον ὑπὸ τὴν τέφραν, ἀνέλαβον ἐκ νέου τὴν ζωήν.

Ἐκαίετο δάσος τι, εὐθὺς ἐρρίφθην ἐντὸς αὐτοῦ, ἅπασα ἡ κόμη του ἀπέσταζεν ἐπ' ἐμοῦ ἐν φεψάλοις, ἀλλ' ἡ πυρκαϊὰ ἔψαυε τοῦ σώματός μου καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ καταστήσῃ παρανάλωμά της. Τότε ἀνεμίχθην μὲ τοὺς καταστροφεῖς τῆς ἀνθρωπότητος, παρεδόθην τῇ θυέλλῃ τῶν μαχῶν. Προεκάλεσα εἰς μάχην τὸν Γαλάτην, τὸν Γερμανόν... Ἀλλ' ἡ σάρξ μου ἐξεφλούδιζε τὰς λόγχας καὶ τὰ ἀκόντια· ἡ ῥομφαία τοῦ Σαρρακηνοῦ ἐθραύσθη εἰς τεμάχια ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου· εἶδον ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰς σραίρας πιπτούσας βροχηδὸν ἐπὶ τῶν ἱματίων μου ὡς βώλους ῥιπτομένους κατὰ χαλκοῦ θώρακος. Οἱ πολεμικοὶ κεραυνοὶ εἶπον ἄνευ δυνάμεως περὶ τοὺς νεφρούς μου, ὡς περὶ βράχον οὐρανομήκη ἐκ γρανίτου.

Μάτην ὁ ἐλέφας μὲ κατεπάτει ὑπὸ τοὺς πόδας του· μάτην ὁ πολεμικὸς ἵππος παρωργισμένος ἐφώρμα κατ' ἐμοῦ διὰ τῶν σιδηρῶν ποδῶν του. Ὑπόνομος πλήρης πυρίτιδος ἐξερράγη καὶ μὲ ἐξηκόντισεν εἰς τὰ νέφη. Ἔπεσα πάλιν κατεπτοημένος καὶ ἡμίκαυστος, ἀλλ' ἀνηγέρθην ἐν μέσῳ αἱμάτων, μυελῶν καὶ ἠκρωτηριασμένων μελῶν τῶν συντρόφων μου.

Ἡ ἐκ χάλυβος κορύνη γίγαντος συνετρίβη ἐπ' ἐμοῦ, ἡ χεὶρ τοῦ δημίου προσπαθοῦντος νὰ μὲ συλλάβῃ παρέλυσεν· οὐδέποτε δὲ λέων πειναλέος ἠδυνήθη νὰ μὲ κατασπαράξῃ ἐν ἱπποδρομίῳ. Ἐκοιμήθην ἐπὶ ἰοβόλων ὄφεων. Ἔσυρα τὸν δράκοντα ἐκ τῆς αἱμασσούσης χαίτης του· ὁ ὄφις μὲ ἔδακε καὶ δὲν ἀπέθανον. Ὁ δράκων μὲ περιετύλιξε καὶ δὲν ἀπέθανον.

Ἠψήφισα τοὺς τυράννους ἐπὶ τῶν θρόνων των· εἶπον τῷ Νέρωνι· εἶσαι σκύλος αἱμοβόρος, τῷ Χριστιανῷ τῆς Δανίας, εἶσαι σκύλος αἱμοχαρής. Οἱ τύραννοι ἐφεῦρον τὰ φρικωδέστερα βασανιστήρια· τὸ πᾶν ὑπῆρξεν ἀνίσχυρον κατ' ἐμοῦ. Ἀλλοίμονον! νὰ μὴ δύναμαι ν' ἀποθάνω, νὰ μὴ δύναμαι ν' ἀναπαύσω τὸ ἐκ καμάτου ἐξηντλημένον σῶμα! Νὰ σύρω ἀπαύστως τὸν σωρὸν τῆς σποδοῦ μὲ ὄψιν πτώματος καὶ ὀσμὴν σεσηπότος κρέατος. Νὰ ἀποθαυμάζω ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν τὸ ὁμοιόμορφον, τὸ τέρας τοῦτο μὲ τὸ χαῖνον στόμα, τὸν γόνιμον καὶ ἀδηφάγον χρόνον, ὅστις αἰωνίως παράγει καὶ αἰωνίως καταβροχθίζει τὰ πλάσματά του.

Οἴμοι! νὰ μὴ δύναμαι ν' ἀποθάνω, ὦ ὀργὴ Θεοῦ! δύνασαι νὰ προφέρῃς ῥρικωδέστερον ἀνάθεμα; Καὶ λοιπόν! Ἐφόρμησον τέλος ἐπ' ἐμὲ ὡς κεραυνός· κρήμνισόν με ἐκ τῶν βράχων τοῦ Καρμήλου. Ἂς συστραφῶ εἰς τοὺς πόδας του, ἂς κινηθῶ σπασμωδικῶς καὶ ἂς ἀποθάνω!

Ὁ Ἀχασβῆρος ἔπεσε! Τὰ ὦτα αὐτοῦ ἐβόμβησαν καὶ ἡ νὺξ κατέλαβε τοὺς συνωφρυωμένους ὀφθαλμούς του, ἄγγελος δὲ τὸν ἐπανέφερεν εἰς τὸ σπήλαιον.

«Κοιμήθητι τώρα, Ἀχασβῆρε, κοιμήθητι ὕπνον νηθυμον· ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι αἰωνία, εἰς τὴν ἐξέγερσίν σου θὰ ἦναι παρὼν ἐκεῖνος, οὗ τὸ αἷμα εἶδες ἐν Γολγοθᾷ ῥέον καὶ οὗ ἡ εὐσπλαγχνία ἐξετάθη ἐπὶ σοῦ καὶ ἐφ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων».

Εἶναι ἀκόμη ἀλληγορία τις; ὁ Σχοῦβαρτ ἐξαιτεῖται συγγνώμην καὶ τὴν λησμονεῖ ὑπὲρ τῆς θεοκτονίας, ἥτις ἐπιβαρύνει τοὺς Ἰουδαίους; ζητεῖ παρὰ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ὅπως ἐπιτρέψῃ ἵνα τὸ περιπλανώμενον τοῦτο ἔθνος ἐπανέλθῃ εἰς τὴν χώραν τῶν προγόνων του καὶ τέλος ἀναπαυθῇ μετὰ 18 αἰῶνας δοκιμασιῶν καὶ καταδιώξεων;

Τὸ λυρικὸν τοῦτο τεμάχιον δὲν ὁμοιάζει τὸ εὐσεβὲς καὶ ἀφελὲς μυρολόγιον τοῦ μεσαίωνος, ὅπερ οἱ προσκυνηταὶ ἔφερον ἐκ Ῥώμης ἢ Ἱερουσαλὴμ εἶναι θαυμασία μελέτη τῆς θρησκευτικῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τῶν μυστηρίων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, εἶναι ὁρμὴ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν οὐρανόν, εἶναι παρήγορος ἰδέα περὶ τοῦ θανάτου.

Περαίνοντες προσθέτομεν καὶ τὸν ἐν Ἰταλίᾳ ἐπικρατοῦντα μῦθον, καθ' ὃν ὁ Μάλχος ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ διὰ σιδηροῦ χειροκτίου, πρὸς τιμωρίαν δὲ κατεδικάσθη νὰ ζῇ ὑπὸ τὴν γῆν μέχρι τῆς δευτέρας παρουσίας, νὰ στρέφηται περὶ στύλον τινὰ καὶ νὰ τύπτῃ ἀενάως τὴν κεφαλὴν ἐν ἀπελπισίᾳ. Τὰ δὲ περὶ Κουτεντὲ ὡς λίαν γνωστὰ παραλείπομεν.

Η ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΙΣΣΑ[1]

[Μετάφρασις].

Συνέχεια ἰδε σελ. 48.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τῇ ἐπαύριον ἡ αὐτὴ συνοδεία πολυαριθμοτέρα ἢ ὅτε τὸ πρῶτον ὤφθη, ἠκολούθει τὴν πορείαν της διῃρημένη εἰς δύο σώματα· τὸ πρῶτον ἀποτελούμενον ἐκ νέων εὐκινήτων, ἰσχυρῶν τὰς κνήμας, καὶ ὀξυδερκῶν τὴν ὄρασιν, ἀπετέλει τὴν ἐμπροσθοφυλακήν· ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ δευτέρου ἐβάδιζεν ἄτομον περικεκαλυμμένον ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ ἔνδυμα μοναχοῦ· τὸ ἄτομον τοῦτο ἐφρουρεῖτο ὑπὸ δύω σωματοφυλάκων, τοῦ μὲν φέροντος λευκὸν γένειον, τοῦ δὲ ἔχοντος ἀνάστημα γίγαντος. Δὲν ἦτο εὔκολον ἢ ἐκ τοῦ ὅλου του ἢ ἐκ τῆς φυσιογνωμίας του νὰ διακρίνῃ τις τὴν ἡλικίαν εἶχεν ὁ δῆθεν μοναχός· διότι τὸ πρόσωπόν του ἦτο κεκαλυμμένον μὲ τὴν μοναχικὴν κουκοῦλαν καὶ μόλις ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὴν θέσιν ὅπου ἔθετε τὸν πόδα, τὸ δὲ ῥάσον του λίαν μακρόν, ὑψούμενον ἀπὸ τῆς ζώνης του εἰς πολλὰς πτυχάς, συνεσωρεύετο ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του ἀηδῶς· αἱ χεῖρές του ἐσταυρωμέναι ἐπὶ τοῦ στήθους ὄχι τῷ ὄντι ἐκ κατανύξεως ἱερᾶς, ἀλλ' ἕνεκεν ἀσφαλιστικοῦ μέτρου τῶν σωματοφυλάκων του, παρημπόδιζον τὴν κίνησιν τῶν βραχιόνων· καὶ ἠναγκάζετο νὰ σαλεύῃ τοὺς ὤμους καὶ τὰ ἰσχία τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἦτο κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐξ ἧς ἐπρήσθησαν οἱ πόδες του καὶ τὰ ὑποδήματά του κατήντησαν κομμάτια.

«Ἔλεος! κύριοι ἐκραύγασεν αἴφνης πίπτων κατὰ γῆς. Πρὸς τί γίνεται ἡ ἀτελεύτητος αὕτη πορεία; δὲν ἠμπορεῖτε νὰ μὲ φονεύσετε ἐδῶ ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ;

— Τί ἰδέα, κόμη; ἀπεκρίθη ὁ φέρων τὸ λευκὸν γένειον· ἔλα, ἐγείρου καὶ ὀλίγη ὑπομονή.

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ προχωρήσω οὐδὲ βῆμα· οἱ πόδες μου κατεσχίσθησαν, ὁ στόμαχός μου ἐξηράνθη ἐκ τῆς ἀσιτίας· ἂν θέλητε νὰ ἦμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς ἀκολουθῶ προμηθεύσατέ μοι ἵππον τοὐλάχιστον.

— Τὸ ἱππικόν μας εἶναι ἐσπαρμένον· ἐντὸς ὀλίγου θὰ φυτρώσῃ· ὑπομονή!

— Ὑπομονή! ὑπομονή! νομίζετε ὅτι μὲ αὐτὴν κατευναζεται ὁ κόπος καὶ ἡ πεῖνά μου!

— Ποῖος δὲν πεινᾷ ἀπεκρίθη ὁ γίγας, ὁ ἕτερος τῶν σωματοφυλάκων, ἀλλὰ πλησιάζομεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ τὸ ἱπποκομεῖον· ἔλα, ἐπάνω! Οἱ δύω σωματοφύλακες τὸν ἔλαβον ἀπὸ τῶν βραχιόνων καὶ τὸν ἀνήγειραν ἐπὶ τῶν ποδῶν του· τὸ δεύτερον σῶμα μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐπανέλαβε τὴν πορείαν του. Μεταξὺ τῶν παντοδαπῶν ἀνθρώπων τῆς συνοδείας ὑπῆρχε καὶ φορεῖον κεκλεισμένον μὲ κλάδους πλήρεις φύλλων βαστοζομένων ὑπὸ ῥωμαλέων ἀνδρῶν. Ἐν τῷ φορείῳ τούτῳ δύω γυναῖκες, νέα καὶ γραύς, συνδιελέγοντο ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

«Ἄκουσον Μαργάτη, ἔλεγεν ἡ Χρίσνα, εἰς τὸν σύζυγόν σου εἶναι ἐμπεπιστευμένη ἡ φύλαξις τοῦ αἰχμαλώτου καὶ εἰς τὸν Παῦλον· ἀλλ' οὗτος εἶναι γέρων καὶ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐξαπατήσῃ τις τὴν ἐπαγρύπνησίν του· ἄλλως τε τὴν νύκτα ἀγρυπνοῦσιν ἀμοιβαδόν· εἶναι τόσῳ εὔκολον νὰ ἐπιχειρηθῇ ἡ δραπέτευσις ἐν μέσῳ τῶν δασῶν τούτων, ἐν οἷς οὐδεμία ὁδὸς ὑπάρχει καὶ πρὸ πάντων τὴν νύκτα.

— Ἐπιμένεις λοιπὸν πάντοτε μικράμου; ἀπεκρίθη ἡ γραῦς μετὰ πανούργου ὕφους.

Συγχρόνως ἐν ᾧ ἔπαιζεν ὡς ἀφῃρημένη δῆθεν μὲ τὴν ἄκραν τῆς χρυσῆς ἁλύσεως ἥτις ἐξέτεχεν ἐκ τοῦ ζωστῆρος τῆς Χρίσνας, προσέθηκε «ἄ! ἐὰν ἦτο ὁ μικρός μου Γεώργιος, ἂν ἦμην βεβαία!»

— Εἶναι αὐτός, Μαργάττη, εἶναι αὐτὸς ὁ Γεώργιος Ἀρστάτιν, ὁ μόνος υἱὸς τοῦ κόμητος Φρειδερίκου τοῦ ἀρχαίου κυρίου σου.

— Πῶς τὸ ἠξεύρεις, μικρά μου, ποῖος σοὶ τὸ εἶπε;

— Ὁ ἴδιος.

Διὰ τῆς ὁμολογίας ταύτης τῆς σχεδὸν ἀκουσίας ἡ Χρίσνα εἶδεν ὅτι ἦτο ἠναγκασμένη νὰ ἐμπιστευθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν γραῖαν τὸ μυστικὸν τῆς κρυφίας συνεννοήσεώς της μετὰ τοῦ αἰχμαλώτου· ἡ περιέργειά της ἱκανοποιήθη ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ φιλαργυρία της· ὥστε ἡ κυρία της ὑπέβαλεν ὑπὸ τὰ ὄμματά της τὴν γενναίαν ἀμοιβήν, ἣν ἤθελε πληρώσει αὐτῇ ὁ αἰχμάλωτος, ἄν ποτε ἐπανέκτα χάρις εἰς αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν του.

«Καλὰ εἶπεν ἡ Μαργάτη· ἀλλ' εἶμαι ὄχι μὲν νέα ὅσον σύ, περισσότερον ὅμως πεπειραμένη· διὰ τοῦτο θὰ μὲ συνεκίνει πρός τινα καλὴν πρᾶξιν μᾶλλον τὸ μικρὸν αὐτὸ ἄθυρμα παρὰ οἱοσδήποτε γλυκὺς λόγος».

Ἡ Χρίσνα εἶδεν ὅτι ἄνευ παραχωρήσεων δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ θριαμβεύσῃ τῆς κακοτροπίας της. Ἐπὶ τέλους ἐσκέφθη ἂν μεταχειρισθῶ τὴν ἅλυσιν ταύτην πρὸς σωτηρίαν του οὐδὲν πράττω ἄδικον. Ἐδάγκασεν ἰσχυρῶς ἕνα κρίκον ὅστις ἐθραύσθη ἐπὶ τέλους καὶ προσέφερε μέγα τεμάχιον τῆς ἁλύσσεως εἰς τὴν Μαργάτην.

«Λάβε εἶπε σοὶ τὸ προσφέρω ἐπ' ὀνόματί του».

Ἡ γραῖα ἔσπευσε νὰ ἐγκολπωθῇ τὴν λείαν καὶ συγχρόνως ὠδύρετο «Τί κρῖμα νὰ διαιρεθῇ εἰς δύω ἓν τοιοῦτον πολύτιμον κόσμημα!»

— Τὸ ἄλλο ἥμισυ τὸ χρειάζεται ὁ ἴδιος διὰ νὰ πληρώσῃ τὰς δαπάνας του καὶ τοὺς ὁδηγούς του, ἂν ἐλευθερωθῇ ἐντὸς ὀλίγου ὡς ἐλπίζω, ἀφοῦ συγκατανεύεις νὰ μᾶς βοηθήσῃς παρὰ τῷ συζύγῳ σου.

— Ἐγὼ νὰ σᾶς βοηθήσω! ἀνέκραξεν ἡ γραῦς, ὑπεσχέθην τοιοῦτόν τι; τί ἠμπορῶ νὰ ἐπιτύχω ἀπὸ τὸν Δουβρόσκην; ὀκτὼ ἔτη τώρα εἶναι θυμωμένος ἐναντίον μου.

Χωρὶς νὰ ἀποθαρρυνθῇ ἐνώπιον τῆς μεταβολῆς ταύτης ἡ Χρίσνα προσεπάθησε νὰ καταστήσῃ καταληπτὸν εἰς τὴν θαλαμηπόλον, ὅτι ὁ Δουμβρόσκης θὰ ἐπεθύμει ἴσως περισσότερον τὴν συμφιλίωσιν παρ' ὅσον ἐφαντάζετο. Τὰ ἔτη θὰ τὸν ἐφώτισαν περὶ τῶν συμφερόντων του· πλέον ἢ ἅπαξ βεβαίως ἐν μέσῳ τῶν κόπων του καὶ τῶν στερήσεών του θὰ ἐπεθύμησε τὴν ἐν Οἰδεμβούργῃ ζωήν. Δὲν ἦτο πιθανὸν ὅτι τὰ αἰσθήματά του ἤθελον μεταβληθῆ παρευθὺς ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι τῇ προστασίᾳ τοῦ νέου κυρίου τῆς χώρας ἐκείνης, σωζομένου παρ' αὐτοῦ, θὰ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἐκεῖ ἀσφάλειαν καὶ εὐζωΐαν; Τί παράδοξον ἂν ἐπὶ τέλους μετεβάλλετο εἰς καλὸν σύζυγον; οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσι τὸν πόλεμον καὶ τὸν θόρυβον ἐκτιμῶσι κάλλιον βραδύτερον τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν.

Ἀπίστευτον· οὔτε τὸ θέλγητρον πλουσίας ἀνταμοιβῆς, οὔτε ἡ εἰς Οἰδεμβούργην ἐπάνοδος ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ παράσχωσιν εἰς τὰς ἀπεξηραμμένας ἶνας τῆς καρδίας της τὸν γαλβανικὸν κλονισμόν, ὃν ἠσθάνθη ἡ γραῦς μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἐπανακτήσῃ ἴσως τὴν ἀγάπην τοῦ γιγαντιαίου συζύγου της καὶ ὅτι θὰ διέλθῃ παρ' αὐτῷ ἡμέρας χρυσῆς εὐδαιμονίας.

Ὄχι μακρὰν τοῦ φορείου δύω ἄνδρες βαδίζοντες παραλλήλως μὲ τὸ ὅπλον κρεμάμενον συνδιελέγοντο πρὸς ἀλλήλους· ἀλλὰ μόνον ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐφαίνετο ἐκφραζόμενος μετὰ διαχύσεως καὶ οἰκειότητος.

«Ἠμπορῶ νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς σὲ ὅ,τι δὲν θὰ ὡμολόγουν ποτὲ εἰς τοὺς ἰδικούς μου· αὐτὴ ἡ ψυχρότης της ἐνίσχυσε τὴν ἐπιθυμίαν μου τὴν ὁποίαν ἐνόμιζον παροδικήν· τὴν ἀγαπῶ περισσότερον παρ' ὅσον εἶναι ἐπετετραμμένον εἰς ἄνθρωπον τῶν μαχῶν. Ἡ παρουσία της μοὶ κατέστη τόσον ἀπαραίτητος, ὥστε ἐπιθυμῶ νὰ μὲ ἀκολουθῇ πανταχοῦ καὶ εἰς ταύτην ἀκόμη τὴν ἐκστρατείαν, ἐν ᾗ ἡ ἐπιτυχία ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ταχύτητος καὶ ἐν ᾗ δυνατὸν καὶ καταστῇ ἐμπόδιον. Τί νὰ σ' εἴπω; τὸ πάθος τοῦτο ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις μου.

— Καὶ αὐτὴ σὲ ἠγάπησε ποτέ, αὐτή; ἠρώτησεν ὁ σύντροφος.

— Τίς δύναται νὰ γνωρίσῃ τὴν καρδίαν τῶν γυναικῶν; ἀλλὰ διατί ὄχι; ἦλθε καὶ μ' εὗρεν ἑκουσίως. Ἀπό τινος χρόνου εἶναι ψυχροτάτη πρὸς ἐμέ· ὅταν προσηλώνῃ τοὺς ὀφθαλμούς ἐπ' ἐμοῦ ἀνευρίσκω ἐν αὐτοῖς βλέμματα ὀξέα καὶ ὀργίλα. Ἴσως, ἐξηκολούθησεν ὁ Τζανῆς, ἐβαρύνθη τὴν ζωὴν ἣν διάγομεν. Τὸ πιστεύεις; ἐσκέφθην νὰ ἀποσυρθῶ μετ' αὐτῆς εἰς Ῥωσσίαν καὶ νὰ ζητήσω ὑπηρεσίαν παρὰ τοῦ Τζάρου· δὲν χρεωστεῖ προστασίαν εἰς πάντας τοὺς πολεμήσαντας ὑπὲρ τῆς σλαβικῆς ἰδέας; Τὸ σχέδιον τοῦτο... τίς οἶδεν... δὲν τὸ παρήτησα εἰσέτι, διότι ἡ Χρίσνα... Ἀλλ' ἀρκετὰ σοὶ ὡμίλησα περὶ τῶν ἀδυναμιῶν μου· τώρα πρέπει νὰ μοὶ κάμῃς καὶ σὺ τὰς ἐξομολογήσεις σου. Ἐν ἐλλείψει ἐρώτων διηγήσου μοι τὰς περιπετείας σου ὡς στρατιώτου, διότι ἴσως δὲν ἠγάπησας ποτὲ σύ;

— Ἅπαξ μόνον, ἅπαξ.

— Ἦτο τίποτε σπουδαῖον;

— Θὰ σὲ φέρω εἰς θέσιν νὰ κρίνῃς... βραδύτερον.

— Διατί ὄχι τώρα;

— Ἡ ἱστορία εἶναι μακρὰ καὶ ἡ ἀναπνοή μου πιάνεται ὅταν βαδίζω... Τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐννοῶ διόλου διατί ἀκολουθοῦμεν, Τζανῆ, τὴν ὁδὸν ταύτην, εἶπεν ὁ Ζαγράβ, μεταστρέφων τὴν συνδιάλεξιν. Διευθυνόμεθα πρὸς τὸν λιμένα τοῦ Ναρέντου· ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ πῶς θὰ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ θὰ πλησιάσωμεν εἰς τὴν Δαλματίαν πορευόμενοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Βοσνίας καὶ τῆς τουρκικῆς Ἑρζεγοβίνης.

— Ἡ Ἑρζεγοβίνη μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ εἶναι τουρκικὴ παρετήρησεν ὁ Τζανῆς. Μετὰ ἓξ ὥρας τὰ δάση ταῦτα θὰ καταστῶσιν αὐστριακὰ καὶ προφυλαττόμενοι πάντοτε ὑπ' αὐτὰ θὰ πλησιάσωμεν τόσῳ

1. Μυθιστορία τοῦ κ. Χ. Β. Saintine.

εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ γήραιοῦ Μαγύαρου ὥστε μόνον τὰ ὄρη νὰ μᾶς χωρίζωσιν αὐτῆς· ἐκεῖ τότε εὐκόλως θὰ ἀποκρύψωμεν τὸν ἀριθμόν μας· ἡσύχασον, τὸ σχέδιον συνεδυάσθη ὄχι κακῶς.

Τὸ μέτωπον τοῦ Ζαγράβ συνεπτύχθη ὑπὸ σκέψιν ἀνήσυχον.

«Ἔχεις ἴσως δίκαιον Τζανή, ἀλλὰ σκέπτομαι ὅτι ἡ ἄδεια μου πλησιάζει νὰ λήξῃ.

— Μὴ ἀνησυχῆς γεννᾶτέ μου· ἅμα περατωθῇ ἡ ἐκστρατεία, ἡ πρώτη λέμβος θὰ σὲ μεταφέρῃ τάχιστα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον κόλπον.

Τῇ στιγμῇ ταύτῃ ὁ Μάρκος ἐλθὼν διέκοψε τὴν συνδιάλεξιν.

«Στρατηγὲ εἶπε πλησιάζομεν· δύνασαι νὰ δώσῃς τὸ σύνθημα».

Ὄχι μακράν, ἐν εὐρυχώρῳ πλατείᾳ τοῦ δάσους, τρεῖς Τάρταροι Κουμάνοι ἐξηπλωμένοι ὑπὸ δρῦν μὲ ἡμικλείστους τοὺς ὀφθαλμοὺς συνῴκιζον μὲ ὄνειρα τὴν περικυκλοῦσαν αὐτοὺς ἐρημίαν· εἰκοσάς περίπου ἵππων ἄνευ χαλινοῦ ἐκοιμῶντο βεβυθισμένοι ἐντὸς τοῦ ὑψηλοῦ χόρτου· ἄνευ τοῦ λαρυσμοῦ τῶν ἀγρίων περιστερῶν βαθυτάτη σιγὴ ἤθελεν ἐπικρατήσει ἐν ταῖς ἐρημίαις ταύταις. Ἀξφνης ἠκούσθη κραυγὴ ἀέτειος ἐπαναληφθεῖσα τρίς· οἱ ἵπποι ἀνεσκίρτησαν ἐπὶ τῆς θέσεώς των καὶ ἐξέβαλον παρατεταμένους χρεμετισμούς· οἱ τρεῖς ἄνδρες ἠγέρθησαν καὶ ἔσεισαν τὸ μέτωπόν των διὰ νὰ ἀποδιώξωσι τὰ ὄνειρα.

«Αὐτὸς εἶναι» εἶπον.

Μετ' ὀλίγον οἱ Κουμάνοι Τάρταροι ἐδέχοντο τὰ συγχαρητήρια τῆς συμμορίας· κατὰ διαταγὴν τῶν ἀρχηγῶν στιβάδες τινὲς κλάδων συνεσωρευμέναι ὄπισθεν ἀδύτων ἀλσῶν διεχύθησαν καὶ ἠρευνήθησαν· ἐξέσυρον ἐξ αὐτῶν χαλινούς, ἐφίππια καὶ κημούς, μάλιστα δὲ καὶ ὅπλα καὶ τροφάς, πάντα κατορυχθέντα ἐκεῖ πρὸ δύω μηνῶν, ὅτε οἱ Σλάβοι μετὰ πολλαπλᾶς ἥττας ἠναγκάσθησαν τὸ πρῶτον νὰ καταφύγωσιν ὄπισθεν τῶν Βοσνιακῶν συνόρων.

Ἐν ᾧ ἠσχολοῦντο ἄλλοι μὲν εἰς τὴν ἐπίσαξιν τῶν ἵππων, ἄλλοι ἀνεπαύοντο ἢ ἐλάμβανον τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ὁ ψευδὴς μοναχὸς ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ κορμοῦ κατερριμένου δένδρου. Ὁ εἷς τῶν σωματοφυλάκων του ὁ Παῦλος λυπηθεὶς αὐτὸν ἀνέτρεψε τὴν κουκοῦλάν του ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τὴν θέαν τοῦ οὐρανοῦ· τότε ἐκ τοῦ λελιπασμένου ράσου ἐξῆλθε νεαρὰ κεφαλὴ μὲ κόμην ξανθὴν καὶ βοστρυχώδη καὶ τοι παραδόξως συμπερφυμένην καὶ πεπιεσμένην κατὰ τὴν πορείαν ἐκ τοῦ βάρους τῆς καλογηρικῆς κουκούλας.

Ὁ Γεώργιος Ζαπόλσκυ ἦτο περίπου εἴκοσι τριῶν μέχρις εἴκοσι πέντε ἐτῶν· τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ ἁβρὰ καὶ λεπτά· τὸ δέρμα του λευκὸν ὡς γυναικὸς εἶχεν ὠχρότητά τινα ἀμαυράν, ἣν δὲν παρέσχον αὐτῷ βεβαίως μόνον οἱ κόποι τῆς ὁδοιπορίας καὶ τὰ σκοτεινὰ σπήλαια τοῦ Μαυροβουνίου. Ἐν τῷ ἤχῳ τῆς φωνῆς του, ἐν τῷ γλαυκῷ ὀφθαλμῷ του καὶ ἐν αὐτῇ τῇ στάσει του ὑπῆρχέ τι ῥάθυμον, ἡδυπαθὲς καὶ εἰρωνικὸν ὅπερ ἀρκούντως ἐμαρτύρει ὅτι ὁ βλάστὸς οὗτος ἰσχυρᾶς γενεᾶς κατηνάλωσε τὴν εὐγγρικὴν αὐτοῦ εὐρωστίαν ἐντὸς τοῦ ἐκτεθηλυμένου πολιτισμοῦ.

Ἐπειδὴ πᾶσα δραπέτευσις ἐφαίνετο ἀδύνατος ὁ Παῦλος ἔλυσε τὰ δεσμὰ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ αἰχμαλώτου καὶ ἔμεινε μόνος πλησίον του. Ὁ νέος κόμης ηὐχαρίστησεν αὐτὸν διὰ χειρονομίας φιλοφρονητικῆς· ἐξέτεινε τοὺς βραχίονάς του διεκίνησε τὰ δάκτυλά του μετὰ παιδικῆς χαρᾶς· ἔπειτα ἐγερθεὶς ἐπὶ στιγμὴν καὶ ἀνορθῶν τὸ εὔκαμπτον καὶ καμαρωτὸν αὐτοῦ ἀνάστημα ἔδωκε τάξιν τινὰ εἰς τὴν ἀταξίαν τῆς κόμης του καὶ ἔρριψε περὶ ἑαυτὸν βλέμμα ἡσυχον καὶ περίεργον· ἔπειτα μεταχειριζόμενος ἕνα κλάδον τοῦ δένδρου ὡς στήριγμα ἢ ὡς προσκέφαλον ἐξηπλώθη νωχελῶς ἐπὶ τοῦ κορμοῦ ὡς ἐπὶ ἀνακλίντρου.

«Πῶς εἶσθε, κύριε κόμη; ἠρώτησεν ὁ Παῦλος.

— Καλλίτερα, πολὺ καλλίτερα ἤδη, ἐκτὸς τῶν ποδῶν μου οἱ ὁποῖοι πονοῦν φρικωδῶς. Εὐτυχῶς δὲν θὰ ἐγγίσουν πλέον τὸ χῶμα ἀφ' οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἱπποκομεῖόν σας· θὰ μοὶ δώσητε ἵππον, μοὶ τὸ ὑπεσχέθητε.

— Καὶ θὰ τηρήσω τὸν λόγον μου, νεανία, ἀπεκρίθη ὁ Πολωνὸς μεθ' ὕφους σχεδὸν πατρικοῦ.

— Καὶ πόσον θὰ διαρκέσῃ αὐτὴ ἡ ἀνάπαυλα.

— Δύω ὥρας τοὐλάχιστον.

— Ζήτω, δύω ὥρας ἥλιον! αὐτὸ εἶναι σπουδαῖον εἰς τὴν ζωήν μου ἤτις δύναται νὰ μὴ εἶναι μακρά. Καὶ θὰ ὁδοιπορῶμεν πολὺν καιρὸν ἀκόμη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ ἀτελευτήτου περιπάτου;

Ὁ Παῦλος ἐπανέλαβε τὸ αὐστηρὸν αὐτοῦ ὕφος καὶ ἔμεινε σιωπῶν.

«Συγνώμην ἂν ὑπῆρξα ἀδιάκριτος, ἐπανέλαβεν ὁ νέος κόμης, ἠμπορῶ τοὐλάχιστον νὰ μάθω ποῦ εὑρισκόμεθα καὶ ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ δάσος, οὗ τὸ ἔδαφος εἶναι τόσῳ τραχὺ διὰ τοὺς ἀτυχεῖς πεζούς;

Ἡ αὐτὴ σιωπὴ ἐκ μέρους τοῦ Παύλου.

«Βεβαίως αἱ ἐρωτήσεις μου ἔχουν, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω, σπουδαιότητα εἶπεν ὡσεὶ λαλῶν πρὸς ἑαυτόν. Ἔπειτα ἐξαπλωθεὶς ἀναπαυτικώτερον ἐπὶ τοῦ ἀγροτικοῦ ἀνακλίντρου του ἐποιήσατο τὸν ἑξῆς μονόλογον.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ

[Ἀθῆναι].

Ῥουσάλια, πρωτόπεφτα, δευτέρα τοῦ Θωμᾶ.

Ῥουσάλια. Τὴν τρίτη τῆς Λαμπρῆς ἐρχόντουσαν ἀπὸ τὰ χωριὰ (Μεσόγια καὶ Κατάδεμα) στὴ χώρα οἱ καλλίτεροι νοικοκυραῖοι, μὲ τούμπανα καὶ ζουρνάδες νὰ χαιρετήσουν τοὺς *ἀρχόντους* νὰ ποῦνε *τὰ ῥουσάλια*. Καθὼς ἔμπαιναν στὴν αὐλὴ ἐπαίζανε ἕνα ταξῆμι. Ἅμα ἄκουγαν τὰ παιδιὰ τὸ ταξῆμι τρυπώνανε ὅσο 'μποροῦσαν πιὸ βαθειὰ γιὰ νὰ μὴν τ' *ἀξιώσουν* γιατὶ ὅποιο παιδὶ 'βρίσκανε 'μπροστά τους τὸ *ἀξιώκανε* δηλαδὴ τὸ πετσύσανε 'ψηλὰ στὸν ἀέρα τρεῖς φοραῖς καὶ ὕστερα τ' ἀφίνανε καὶ τὸ εὐχόντουσαν νὰ γίνῃ ἀνδρειωμένο. Ἀλλὰ καὶ οἱ γονεοὶ κάμμία φορὰ ὅταν εἶχαν κάνένα παιδὶ ἀρρωστιάρικο τὸ δίναν στὰ ῥουσάλια γιὰ νὰ τ' ἀξιώσουν νὰ γερέψῃ. Μετὰ τὸ ταξῆμι καὶ τὸ ἄξιωμα ἐπαίζανε τὰ τούμπανα καὶ χορεύανε τραγουδῶντας.

Καλημέρα σου κυρά μου
— καὶ καλῶς τα τὰ παιδιά μου,
— καὶ κυρὰ καὶ 'παινεμένη
καὶ στὸν κόσμο ξακουσμένη·
σηκωθῆτε παλληκάρια
καὶ κεράστε τὰ λιοντάρια,
βάλτε τώρα γιὰ νὰ πιοῦμε
τὴν κυρά μας νὰ 'φχηθοῦμε κτλ.

Ἐλέγανε χρόνους πολλοὺς καὶ τὸ Χριστὸς ἀνέστη· τοὺς ἐδίνανε ἕνα σαρὰ-γεμινὶ γιὰ τὸν τουμπανιάρη καὶ παράδες στὸ ζουρνατζῆ καὶ φεύγανε· πήγαιναν 'ς τῆς τριανταδύο κολόνες (στὸ Θησεῖον) καὶ στρώνανε τὸ χορό, χωριστὰ ἡ γυναῖκες καὶ χωριστὰ οἱ ἄντρες. Ἡ γυναῖκες φοροῦσαν τὰ καλλίτερά τους καὶ κατάχρυσα ῥοῦχα, οἱ δὲ ἄντρες ἦσαν παστρικοὶ καὶ ἀσπροχιονισμένοι. Τὰ ῥοῦχά τους ἦσαν ὁλοκαίνουργα καὶ ἀπὸ τὴ βελόνα, γιατὶ τὸ εἶχαν σὲ ἁμαρτία καὶ μεγάλη 'ντροπὴ νὰ φορέσουνε ξαναφορεμένα ῥοῦχα τὴ λαμπρή· ὅλη τὴ μεγάλη σαρακοστὴ ἡ γυναῖκες ἔπερναν βαμπάκι, τὸ 'ξεκούκκιζαν, τὸ στίβαζαν, τὸ ἔνεθαν, τὸ ἔφαιναν τὸ 'λεύκαιναν καὶ τὸ ῥάβαν γιὰ τὴ λαμπρή.

*

Πρωτόπεφτα. Μετὰ τὴ Λαμπρὴ τὰ τρία *Πρωτόπεφτα* ἐλειτουργοῦσαν σὲ 'ρημοκκλήσια· (ἄνοιγαν τὰ 'ρημοκκλήσια). Κάνένας νοικοκύρης τὰ πρωτόπεφτα δὲν ἔμπαινε στὸ κτῆμά του, μήτε σὲ χωράφι, μήτε σ' ἀμπέλι, μήτε πουθενά· ἂν εἶχανε κάνέναν ἐχθρὸ καὶ θέλανε νὰ τὸν ξεκληρίσουν, πήγαιναν τὸ πρωτόπεφτο καὶ 'μπαίνανε στὸ κτῆμά του· αὐτὴ ἤτανε ἡ μεγαλειτερα ἐκδίκησι ποῦ 'μπορούσανε νὰ τοῦ κάμουν.

*

Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ. Τὴν πρώτη δευτέρα ὕστερα ἀπ' τὴν κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ ἐνέθανε ἡ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσα καὶ 'γεμίζανε τὸ *νέο ἀδράχτι* τὸ πρωὶ ἐπιάνανε τὴν πρώτη ῥόκα, ἐκάνανε τὸ σταυρό τους, ἐλέγανε τρεῖς φοραῖς τὸ Χριστὸς ἀνέστη καὶ ὕστερα 'νέθανε ὅλη τὴν ἡμέρα· γεμίζανε τὸ νέο ἀδράχτι καὶ τὸ βαίνανε 'ς τὰ 'κονίσματα· καὶ σ' ὅποιου κοριτσοῦ τ' ἀδράχτι 'ς τὸ νέσιμο καὶ 'ς τὸ μάζεμα ἀνέμενε πολὺ ζύλο ἀδειανὸ ἐλέγανε πῶς θὰ πάρῃ φτωχὸν ἄντρα, καὶ σ' ὅποιου φαινώτανε 'λίγο ζύλο τοῦ ἀδραχτιοῦ λέγανε πῶς θὰ πάρῃ πλούσιο. Τὸ νέο ἀδράχτι τὸ μεταχειρίζοντο 'ς τὸ πρῶτο πανὶ ποῦ κάνανε μετὰ τὴ λαμπρή.

Κ. Μ. Γρ. Κ.

ΑΘΗΝΗΣΙ.—ΤΥΠΟΙΣ «ΚΟΡΙΝΝΗΣ», ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.